

**TÜRKİYE ve AT'DE SİGORTACILIK
SEKTÖRÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Meral ALPARSLAN

Eskişehir, 1992

**Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi**

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE ve AT'DE SİGORTACILIK
SEKTÖRÜ

Meral ALPARSLAN

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir
1992

ÖZET

Çağımızın en önemli özelliği güvenlik çağı olmasıdır. İnsanların yaşamında önemli yer tutan güven olgusu, günümüzün gelişmiş ülkeleri arasında kendini bir ihtiyaç olarak hissettirmiş, uğranılan hasarın aynı zarar ihtimaline maruz kalan kitle tarafından birlikte karşılanması şeklinde ifade edebileceğimiz sigortacılık bilincinin ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur.

Günümüzde yönetim biçimleri ne olursa olsun gelişmiş Avrupa ülkeleri her alanda olduğu gibi sigortacılık alanındaki faaliyetlerine büyük önem vermişler ve sigortacılıkta Avrupa tek pazarını oluşturma aşamasına gelmişlerdir. Avrupa Topluluğu'nu oluşturan ülkelerde sigorta sektörü hızla gelişmiş ve başarılı bir gelişme evresi geçirmiştir. Bu trend AT'de çok belirgindir.

Avrupa Topluluğu'nu kuran "altılar" ile sıkı ekonomik ve siyasal ilişkiler içinde bulunan Türkiye 14 Nisan 1987'de Topluluğa tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Topluluk ile uyum sağlamasına yönelik çalışmalar içerisine giren Türkiye'de sigortacılık sektörünün gelişmesini önleyen etkenler, gelişmeyi sağlayacak politikalarla uyum çalışmaları ortaya konulmuştur.

ABSTRACT

One of the most important features of the 20 th century is that it could be characterized as a securityera. While the safety phenomenon that is of importance in human life has let itself to perceive as a necessity in today's developed societies, it has also helped to be formed a common insurance conscious that could be explained as covering the taken-loss together with the group of people who face the same loss probability.

Today, whicever political system they have all developed European coutries have given a big importance to insurance activities and now these countries are at the stage of constituting a single European insurance market. Insurance sector in countries making up European Community has developed very fast and experienced a successful development process. This trend is very obvious in E.C. countries.

Having a close a economic and politic relationships with six founder contries of European Comminity, Turkey applied for full-membership in 14 April, 1987. In this study we tried to explain factors which prevent tha development of insurance sector, to examine efforts made for adjustment of insurance sector and to suggest appropriate policies which will achieve the progression of insurance sector in Turkey which currently, tries on sectoral basis to adjust it's economic structure to that of European Community.

İÇİNDEKİLER

TABLolar.....	XII
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA KAVRAMI ve TÜRKİYE'DE SİGORTA

BİRİNCİ KISIM

SİGORTA KAVRAMI

<u>I- SİGORTACILIĞIN TEMEL KAVRAMLARI.....</u>	3
A - SİGORTA TEKLİFİ, AKDİ, POLİÇESİ, TECDİDNAME VE ZEYİLNAME NEDİR ?.....	3
B - SİGORTA PRİMİ, EKSİK-AŞKIN SİGORTA ve TAZMİNAT NEDİR ?.....	3
C - SİGORTA, SİGORTACI, SİGORTA ACENTESİ ve PRODÜKTÖR NEDİR ?.....	4
D - REASÜRANS ve KOASÜRANS NEDİR ?.....	5

II- SİGORTA TÜRLERİ	5
A - SİGORTA ETTİRENİN ÇIKARLARI BAKIMINDAN	6
a - Şahıs Sigortaları	6
b - Mal Sigortaları	6
B - GENEL OLARAK	6
a - Primli sigortalar	6
b - Karşılıklı Sigortalar	6
C - ÖDENECEK SİGORTA TUTARI BAKIMINDAN	6
a - Tazminat Sigortası	6
b - Meblağ Sigortaları	7
III - SİGORTANIN TEMEL PRENSİPLERİ	7
A - MUTLAK İYİNİYET PRENSİBİ	7
B - SİGORTALANABİLİR MENFAAT İLİŞKİ PRENSİBİ	7
C - RİZİKONUN VARLIĞI PRENSİBİ	8
D - YAKIN SEBEP PRENSİBİ	8
E - TAZMİN PRENSİBİ	8
F - RÜCU PRENSİBİ	9

İKİNCİ KISIM

TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK

<u>I - TÜRKİYEDE SİGORTACILIĞIN TARİHİ GELİŞİMİ</u>	10
A- BİRİNCİ DÖNEM	10
<u>a - Hayat Sigortaları Dışındaki Sigortalar</u>	10
<u>b - Hayat Sigortaları</u>	10
B - İKİNCİ DÖNEM	10
C - ÜÇÜNCÜ DÖNEM	11
<u>II - TÜRKİYEDE SİGORTA MEVZUATI</u>	13
<u>III - TÜRKİYEDE SİGORTA İŞLETMELERİNİN İÇ VE DIŞ ORGANİZASYONU</u>	14
A-SİGORTA İŞLETMELERİNİN İÇ ORGANİZASYONU	14
<u>a - Poliçe Servisi</u>	14
<u>b - Hasar Servisi</u>	15
<u>c - Tahsilat Servisi</u>	15
<u>d - İstatistik ve Aktüerya Servisi</u>	15
<u>e - Reasürans Servisi</u>	15
<u>f - Teftiş Servisi</u>	15
B - SİGORTA İŞLETMELERİNİN DIŞ ORGANİZASYONU	15
<u>a - Acenteler</u>	16
<u>b - Prodüktörler</u>	16
<u>c - Genel Vekiller (Temsilciler)</u>	16
<u>d - Sigorta Eksperleri (Broker)</u>	16

İKİNCİ BÖLÜM

AT VE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ

BİRİNCİ KISIM

AT VE TÜRKİYE

<u>I - AT'NİN ÖZELLİĞİ ve TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİ.....</u>	19
<u>II - AT. ÜLKELERİNDE SİGORTA PİYASASI.....</u>	22
<u>A - SİGORTACILIKTA AVRUPA TEK PAZARI.....</u>	22
<u>a - Reasürans ve Retrosesyon Alanlarında Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisi Üzerindeki Kısıtlamaların Kaldırılması hakkında 25 Şubat 1964 Tarihli ve 64/255/EEC Sayılı Konsey Yönergesi.....</u>	24
<u>b - Hayat Sigortası Dışında Kalan Sigortacılık Alanında Yerleşme Serbestisi Üzerindeki Kısıtlamaların Kaldırılması Hakkında 24 Temmuz 1973 Tarihli ve 73/240/EEC Sayılı Konsey Yönergesi.....</u>	24
<u>c - Sigorta Acente ve Brokerlarına İlişkin Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisinin Gerçekleştirilmesinin Kolaylaştırılmasına</u>	

<u>Yönelik Tedbirler Hakkında 13 Aralık 1976 Tarihli ve 77/92/EEC Sayılı Konsey Yönergesi</u>	25
<u>d - Topluluk Düzeyinde Koasürans Alanındaki Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Eşgüdümü Hakkında 30 Mayıs 1978 Tarihli ve 78/478 sayılı Konsey Yönergesi</u>	25
<u>e - Moturlu Taşıt Mali Sorumluluk Sigortasına ilişkin Hukuk Kurallarının Üye Devletler Arasında Uyumlaştırılması ve Bu Sigorta Yükümlülüğünün Denetimi Hakkında 24 Nisan 1972 Tarihli ve 72/160/EEC sayılı Konsey Yönergesi</u>	25
<u>f - Motorlu Taşıt Mali Sorumluluk Sigortasına ilişkin Hukuk Kurallarının Üye Devletler Arasında Uyumlaştırılması Hakkında 30 Aralık 1983 Tarihli ve 84/5/EEC Sayılı İkinci Konsey Yönergesi</u>	26
<u>g - Hayat Sigortası Dışında Kalan Sigortacılık Faaliyetine Başlama ve Yürütme İle İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Eşgüdümü Hakkında 24 Temmuz 1973 Tarihli ve 73/239/EEC Sayılı Birinci konsey Yönergesi</u>	27
<u>h - Hukuki Korunma Sigortası İle İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Eşgüdümü Hakkında 22 Haziran 1987 Tarihli ve 87/344/EEC sayılı Konsey Yönergesi</u>	28

III - AT. SİGORTACILIĞINADA BUGÜNKÜ DURUM ve GELECEKTE YAPILMASI GEREKENLER..... 29

A - ULAŞILMAYA ÇALIŞILAN TEMEL HEDEFLER..... 29

B - BUGÜNKÜ DURUM.....30

C - GELECEKTEKİ ÇALIŞMA PROGRAMI..... 31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AT. İLE UYUM ÇALIŞMALARI ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN GELİŞMESİNİ ENGELLEYEN ETKENLER VE GELİŞMEYİ SAĞLAYACAK POLİTİKALAR

BİRİNCİ KISIM

TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN GELİŞMESİNİ ÖNLEYEN ETKENLER

<u>I - İKTİSADİ OLMAYAN ETKENLER</u>	34
A - SOSYAL ETKENLER.....	34
a - <u>Sigorta Kavramının topluma yayılmamış olması</u>	34
b - <u>Sigorta Bilincinin Yokluğu</u>	34
c - <u>Kaderci Yaklaşım</u>	34
d - <u>İhmalcilik</u>	34
B - DİNİ ETKENLER.....	34
C - HUKUKİ ETKENLER.....	35
D - DİĞER ETKENLER.....	35
<u>II - İKTİSADİ ETKENLER</u>	35

A - DÜŞÜK PRİM İSTİHSALİ VE YETERSİZ SİGORTA HİZMETLERİ.....	35
B - SİGORTA ŞİRKETLERİNİN YETERSİZLİĞİ.....	36
C - SİGORTA PRİMLERİNİN RASYONEL KULLANILMAMASI.....	36
D - ENFLASYON.....	36
<u>III - MALİ ETKENLER</u>	37
A - 1956 TARİH VE 6802 SAYILI GİDER VERGİSİ.....	37
B - 1959 TARİH VE 7338 SAYILI VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ.....	38
C- 1981 TARİHLİ VE 2464 SAYILI KANUNLA KONULMUŞ BULUNAN YANGIN SİGORTA VERGİSİ.....	38

İKİNCİ KISIM

TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN GELŞMESİNİ SAĞLAYACAK POLİTİKALAR

<u>I - İKTİSADİ OLMAYAN POLİTİKALAR</u>	39
<u>II - İKTİSADİ POLİTİKALAR</u>	41
<u>III - MALİ POLİTİKALAR</u>	44
<u>IV - TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990 YILI SONUÇLARI</u>	46

SONUÇ.....63

FAYDALANILAN KAYNAKLAR.....i-ii

TABLOLAR

<u>Tablo No :</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No.</u>
I	Türkiye'de Sigortacılık Sektörü 1989-1990 Yılı Sonuçları (Hayat).....	47
II	Türkiye'de Sigortacılık Sektörü 1989-1990 Yılı Sonuçları (Hayat Dışı).....	49
III	Türkiye'de Sigortacılık Sektörü 1989-1990 Yılı Sonuçları (Yangın).....	51
IV	Türkiye'de Sigortacılık Sektörü 1989-1990 Yılı Sonuçları (Nakliyat).....	53
V	Türkiye'de Sigortacılık Sektörü 1989-1990 Yılı Sonuçları (Kaza).....	55
VI	Türkiye'de Sigortacılık Sektörü 1989-1990 Yılı Sonuçları (Tarım).....	57
VII	Türkiye'de Sigortacılık Sektörü 1989-1990 Yılı Sonuçları (Toplam).....	59
VIII	Türk Sigortacılığının Dünya Sıralamasındaki Yeri (1989 Yılı Rakamlarıyla).....	61

KISALTMALAR

T.T.K.	: Türk Ticaret Kanunu
E.C.U.	: Avrupa Hesap Brimi
AT	: Avrupa Topluluğu
G.S.M.H.	: Gayri Safi Milli Hasıla
V.İ.V.	: Veraset ve İntikal Vergisi
T.R.T.	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
İ.M.T.A.Ş.	: İttihadi Milli Sigorta Şirketi

GİRİŞ

En önde gelen ihtiyaçlarımızın birisi de güvence ihtiyacımızdır. İçinde bulunduğumuz zaman parçasında sahip olduklarımızı daha sonra kaybetme tehlikesi biz insanları kaygıya düşürür. Hatta endişelendirir. Bu kötü ihtimalin olmaması yada mevcutsa yok edilmesi arzu edilir. Ancak her zaman tehlikeleri önceden fiilen yok etmek mümkün olmayabilir. Tehlikelerin fiilen giderilmesinin mümkün olmadığı durumlarda ise oluşacak zararları derhal gidermeye çalışmak ve zararın, zarara uğrayan tarafından tek başına karşılanması yerine aynı zarar ihtimaline maruz kalan kişiler tarafından birlikte karşılanması "Sigorta" kavramını gündeme getirmiştir.

Çağımızın bir özelliği haline gelen kendini güvende hissetme ihtiyacı ister liberal, ister sosyalist olsunlarğ ünümüzün gelişmiş ülkeleri arasında büyük önem arz etmiş ve sigortacılık faaliyetlerine ağırlık verilmesine neden olmuştur.

AT'a tam üyelik başvurusunda bulunmuş bir ülke olarak acaba Türkiye'deki durum nedir? Bu çalışma ile Türkiye'de sigortacılık sektörü ve sigortacılıkta ortak tek pazar çalışmaları konusu incelenerek, AT'na tam üyelik başvurusunda bulunmuş bir ülke olarak Türkiye'nin, sigortacılık sektöründe Avrupa tek pazarına uyum sağlayabilmesi açısından Türkiye'deki sigortacılık sektörünün sorunları ile bu sorunların çözümlenmesinde izlenecek politikalar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA KAVRAMI ve TÜRKİYE'DE SİGORTA

BİRİNCİ KISIM

SİGORTA KAVRAMI

Genel olarak sigorta; Sigorta teklifi, sigorta akdi, sigorta poliçesi, sigorta primi, sigortalı-sigortacı, sigorta acentesi ve prodüktörler ile Reasürans ve Koasürans kavramlarını içermektedir. Günümüzde sigortacılık kavramı evrensel bir boyut kazanmış olup, sigortalarda değişik kıstaslara göre çeşitlilik arz etmektedir. (Şahıs sigortaları, mal sigortaları, primli sigortalar, karşılıklı sigortalar, tazminat sigortası, meblağ sigortaları vb...)

Her alanda olduğu gibi sigortacılık kavramında kendine özgü temel prensipleri vardır. Bu prensipler; Sigortalının ve sigortacının birbirine karşı mutlak iyi niyetle davranmak zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Genelde sigortacı ile sigortalanan arasında maddi olan, para ile ölçülebilen ve yasal olan bir menfaat söz konusu olup bu menfaat ileride ortaya çıkması muhtemel çeşitli risklere karşı korunmakta ve rizikonun gerçekleşmesi halinde ise zararın tazmini esas alınmaktadır. Zararın tazmin edilebilmesi için söz konusu rizikonun müstakbel (sigorta, zararın gerçekleşme zamanından önce yapılmalıdır), muhtemel, belirsiz ve meşru olması gerekmektedir.

Sigortalı ile sigortacı arasındaki ilişki genellikle sigorta aracıları kanalıyla veya doğrudan taraflardan birinin teşebbüsü ile gerçekleştirilir

I- SİGORTACILIĞIN TEMEL KAVRAMLARI

A - SİGORTA TEKLİFİ, AKDI, POLİÇESİ, TECDİDNAME VE ZEYİLNAME NEDİR ?

Sigorta Teklifi : Sigortalının sigorta isteğini -gerekli bilgileri de dahil etmek üzere- gerçek ve doğru olarak sigortacıya beyan ettiğini gösteren belgedir.

Sigorta Akdi : Sigortalı ile sigortacı arasında, sigortalının beyanı esas alınarak yapılan sözlü bir anlaşmadır. Yazılı olması şart değildir. Sigortalı ile sigortacı anlaştığı anda doğar. ¹

Sigorta Poliçesi : Sigortalıya sigorta akdinin varlığını teyit amacı ile verilen bir vesikadır.

Tecdidname : Daha önce yapılmış bir sigortanın aynı koşullarda sadece belirli bir dönem daha uzatılmasının söz konusu olduğu durumlarda, sigorta şirketi bu durumu bir belge ile tesbit eder Bu işleme tecdit (Yenileme), bu belgeye ise tecdidname adı verilir.

Zeyilname : Sigorta süresi devam etmekte iken sigortalarda meydana gelen her türlü değişikliğin sigorta şirketince belirlenerek, bu değişikliğin gösterildiği belgeye denir. Bu belge ek sözleşme mahiyetinde olup sigorta akdine dahil edilir.

B - SİGORTA PRİMİ, EKSİK-AŞKIN SİGORTA ve TAZMİNAT NEDİR ?

Sigorta primi : Sigortacının ödeyeceği tazminat kaynak teşkil etmek üzere sigortalının ödediği ücrete denir. Sigortalılardan primden başka , tarım sigortalıları hariç olmak üzere primin % 5'i oranında gider vergisi, yangın sigortalılarında % 10 oranında yangın sigorta vergisi, mecburi mali mesuliyet trafik sigortalılarında % 2 oranında garati fonu alınır. Bu vergiler prim üzerinden alınır ve hiç bir şekilde değiştirilemez.

---

¹ Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Halk Sigorta Eğitim Kitabı, İstanbul, 1991, s. 8.

Eksik Sigorta : Sigorta, malın sahip olduğu sigorta değeri üzerinden yapılmalıdır. Sigorta bedeli sigorta değerinden farklı olursa bir takım sorunlar ortaya çıkar.

Örneğin, 300 milyon liralık malını 200 milyon liraya sigorta ettiren sigortalı, malın tamamen hasara uğraması halinde ancak 200 milyon lira alır. Malın kısmi hasarı durumunda ise sigorta bedel ile sigorta değeri arasında bir oran kurulur. (Oran kuralı) 300 milyon lira değerinde bir malın 200 milyon liraya sigortalanması ve kısmi hasar durumunda malda 180 milyonluk hasar olmuşsa 180 milyon ödeneceği düşünülebilir ancak

$$\text{TAZMİNAT} = \text{HASAR} \times \frac{\text{SİGORTA BEDELİ}}{\text{SİGORTA DEğERİ}}$$

$$\text{TAZMİNAT} = 180.000.000 \times \frac{200.000.000}{300.000.000} = 120.000.000 \text{ dur}$$

Enflasyonun yüksek seyrettiği piyasa şartlarında özellikle uzun süreli sigortalarda, sigorta değerinin yükselmesi ile oluşan bu duruma **eksik sigorta** adı verilir. İstisnası kasko sigortalarıdır.

Aşkın Sigorta : Sigorta bedelinin sigorta değerinden fazla olması olarak ifade edilir.

Değeri 300 milyon olan bir malın 500 milyona sigortalanması ve malda hasar olması durumunda en fazla 300 milyon alması gibi.

Tazminat : Sigortanın temelinde yatan, risk faktörünün gerçekleşmesi durumunda sigortacının sigortalıya ödediği paradır. Tazminatın zararı karşılayabilecek düzeyde olması, sigorta bedelinin, malın sigorta değerinden daha az olmamasına bağlıdır.

C -SİGORTA, SİGORTACI, SİGORTA ACENTESİ ve PRODÜKTÖR NEDİR ?

Sigorta : T.T.K'na göre sigorta bir akittir ki bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatini bir

rizikonun meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yada bir yada birkaç kişinin hayatlarında meydana gelen belli bir takım olaylar nedeni ile bir para ödemeyi üzerine almasıdır.

Sigortalı : Sigortacı ile sigorta akdini yapan özel yada tüzel kişidir.

Sigortacı : Sigortalanmak isteyenlere teminat veren (ve kuruluşları yasa ile saptanmış bulunan) şirketlerdir. Ancak kooperatif yada anonim şirket olarak ve ilgili mercilerden izin alınarak kurulabilir.

Sigorta Acentesi ve Prodükör : Sigortalı ile sigortacı arasındaki bağlantı taraflardan birinin doğrudan teşebbüsü ile sağlanabileceği gibi; Genellikle sigorta aracılığı vasıtası ile temin olunur. Bu araçlara sigorta acentesi ve prodükörleri adı verilir.

İki tip sigorta acentesi vardır. Sağladıkları iş imkanı (teklif) sigorta şirketine ileterek şirketçe düzenlenen poliçeyi sigortalıya veren ve primi tahsil eden sigorta acentesine "B tipi acente" denir. Buna göre "A tipi" acenteler sigorta şirketlerince kendilerine verilen yetki ile şirket adına işi kabul eder , poliçe düzenler, gerekli resmi kayıtlar kendileri tutar ve sigorta ile ilgili vergilerini kendileri yatırır. Her iki tip acente arasındaki fark kendilerini komisyon oranlarında gösterir. A acenteleri daha fazla olan iş ve sorumlulukları karşısında B acentelerine göre daha fazla komisyon alırlar.

D - REASÜRANS ve KOASÜRANS NEDİR ?

Reasürans (Mükerrer sigorta) : Sigorta şirketi üzerinde biriken Toplam-rizikoların bir bölümünü kendi üzerinde tutarken kalanını ise başka şirketlere sigortalar. Bu şirketler başka sigorta şirketleri olabileceği gibi genellikle (yurt içi ve yurt dışı) reasürans şirketleridir.

Koasürans (Müşterek Sigorta) : Büyük bir rizikonun birden fazla sigorta şirketince "Ortaklaşa" teminat altına alınmasıdır.²

II- SİGORTA TÜRLERİ

A - SİGORTA ETTİRENİN ÇIKARLARI BAKIMINDAN

² Mehmet Ali AKTUĞLU, Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi, İstanbul, ?, s. 26

a - Şahıs Sigortaları

Korunması istenen çıkar, sigortayı yaptıran kimsenin şahsı ile ilgilidir. Bunlara örnek olarak hayat, kaza, hastalık v.b sigortalar gösterilebilir.

b - Mal Sigortaları

Bu sigortalarda sigortalının sahip olduğu malların üzerindeki hak ve çıkarlarının korunması söz konusudur. Bunlara örnek olarak yangın, nakliyat v.b sigortaları gösterilebilir.

B - GENEL OLARAK

a - Primli sigortalar

Geçmiş yıllarda elde edilen istatistiklere göre, çeşitli risklerdeki hasar olasılıklarının gözönünde tutulması ve sigortacının gider ve kazanç payının katılması sureti ile belli edilen primlerin karşılığı olarak yapılan sigortalar bu guruba girer.

b - Karşılıklı Sigortalar

Bir kaç şahsın birleşerek, içlerinden herhangi birinin uğrayacağı zararları aralarında paylaşmayı kabul etmelerine karşılıklı sigorta denir. İlk sigortalar karşılıklı olarak başlamıştır. Primli sigorta ile birbirleri ile çok yakın görünmelerine rağmen en önemli fark primli sigortada sigorta ettiren şahıs ile sigortacının birbirine yabancı olmasıdır.

C - ÖDENECEK SİGORTA TUTARI BAKIMINDAN

a - Tazminat Sigortası

Sigortayı gerektiren halin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan zarar, sigortacı tarafından sigortalıya ödenir. Tazminat sigortalarında sigortacı, sigortalının uğradığı zarardan fazlası ödemekle yükümlü değildir.

b - Meblağ Sigortaları

Riskin ortaya çıkması halinde, zarar gözönüne alınmaksızın, sigortalıya meblağ ödenir. Örneğin, Hayat sigortalarında olduğu gibi.³

III - SİGORTANIN TEMEL PRENSİPLERİ

A - MUTLAK İYİNİYET PRENSİBİ

Bu prensip, sigortalının ve sigortacının birbirlerine karşı mutlak iyi niyetle davranmak zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Bu zorunluluk akdin bütün safhalarında ve akitten doğan bütün ilişkilimde söz konusudur. Sigorta akdinde sigortalının beyanının doğru olması bu prensip gereğince esastır. Eğer beyan doğru değilse bu prensibe aykırı davranmış olur. bu durumda sigortacı; poliçeyi fesh edebilir, eksik sigorta uyguluyabilir, poliçeyi batıl sayar, hasarı kısmen veya tamamen ödemeyebilir.

B - SİGORTALANABİLİR MENFAAT İLİŞKİSİ PRENSİBİ

Sigortalı ile sigortalanan arasında bir menfaat ilişkisinin bulunmasını gerektirir.

Bu menfaat ilişkisi;

- 1) Maddi olmalıdır
- 2) Para ile ölçülebilir olmalıdır
- 3) Yasal (Meşru) olmalıdır

Aynı zamanda yasalara, ahlaka, örf ve adetlere aykırı işlemlerde sigorta konusunu teşkil etmezler. Örneğin, kaçak bir mal sevkiyatının mal sigortasının yapılmaması gibi.

---

³ Halk Sigorta Yayınları, Sigortacılık Sektörü, İstanbul, 1990, s. 15.

C - RİZİKONUN VARLIĞI PRENSİBİ

Riziko sigorta ile teminat altına alınan olayın sigortalıya zarar verme olasılığıdır. Riziko olmadan sigorta olmayacağına göre rizikonun varlığı sigortanın temel prensiplerinden biridir. Ancak bir rizikonun sigortanın konusu olabilmesi için.

- 1) Riziko müstakbel olmalıdır (Sigorta, zararın gerçekleşme zamanından önce yapılmalıdır)
- 2) Riziko muhtemel olmalıdır
- 3) Riziko belirsiz olmalıdır
- 4) Riziko meşru olmalıdır

D - YAKIN SEBEP PRENSİBİ

Sigorta akdi belirli bir rizikonun teminat altına alınması maksadı ile yapılır. Prim tahsilatının ve tazminat ödenmesinin akdin konusu olan riziko ile uygunluğu tam olmalıdır. Prim hangi riziko için alınmışsa, tazminat ödemesinde ancak o rizikonu gerçekleşmesi halinde mümkün olabilir.

Ferdi kaza sigortası bulunan bir sürücü, arabasını kullanırken bir kaza yapıyor ve ölürse tazminat ödenir. Ancak arabasını kullanırken bir kalp krizi geçirerek ölür ve kontrolsüz kalan arabasında kaza yaparsa tazminat ödenmez.

E - TAZMİN PRENSİBİ

Tazmin prensibi yalnızca mal sigortalarında geçerli olan bir kuraldır. Bu kurala göre; ödenecek tazminat hasara uğrayan malı, hasardan bir önceki değerine getirecek düzeyde olmalıdır.

F - RÜCU PRENSİBİ

Sigortalının zararını ödeyen sigortacının hak arama bakımından sigortalının yerine geçebilmesi ve sigortalıya ödediği tazminatı, zararı ika edenden, talep edebilmesini sağlar.

Böylece sigortalının, zararını sigorta şirketinden karşıladıktan sonra tekrar zararı verene dönerek ondanda mükerrer tazminat almasına engel olur.⁴

İKİNCİ KISIM

TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK

Türkiye'de sigortacılık faaliyetleri eski yıllara dayanmakta olup, ilk kez Beyoğlu semtinde 1870 yılında meydana gelen ve büyük felaketler doğuran yangın olayı ülkemizde sigorta fikrinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak başlangıç yıllarında bu faaliyetler sigortacılığın islam dinine aykırı olduğu düşüncesi ile daha çok yabancı şirketler tarafından yürütülmüş, ülkemizde din işlerine bakan makam (Bab-ı Mesihat) bir fetva yayınlarak yabancı bir sigorta şirketi ile yapılan hayat sigortalarının dine aykırı olmadığını belirterek yabancı şirketlerin bu alandaki çalışmalarını desteklemişlerdir. Bu sebeplerden dolayı yerli sigortacılık faaliyetleri gelişme gösterememiştir.

III. Dönem olarak adlandırılan dönemde (Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar geçen dönem) ülkemizde sigortacılık hızla gelişmiş ve bu sektörde faaliyet gösteren şirketlerin sayıları yirmi'yi bulmuştur. (Bu dönemde kurulan bazı sigorta şirketlerimiz; İ.M.T.A.Ş. Sigorta, Şark Sigorta, Güven T.A.Ş., Anadolu T.A.Ş., Ankara T.A.Ş., vb...).

I - TÜRKİYEDE SİGORTACILIĞIN TARİHİ GELİŞİMİ

---

⁴ Halk Sigorta Eğitim Yayınları, s. 5.

A- BİRİNCİ DÖNEM

a - Hayat Sigortaları Dışındaki Sigortalar

İlk kez Beyoğlu semtinde 1870'de meydana gelen ve büyük felaketler doğuran yangın olayı, Türkiyede'da sigorta fikrini ortaya çıkarmıştır. Bu sırada, bir İngiliz şirketi ile Fransız şirketi ülkemizde faaliyete geçti. Daha sonra İstanbulda çalışan yangın sigorta şirketlerinin sendikası 1900 yılı ağustosunda yaptığı toplantı ile bir dernek kurulmasına, bir yangın tarifesi düzenlenmesine karar veriyordu.

1860 yılında yayınlanan Ticaret Kanunname-i Hümayunu'nun 29. maddesi ile Ticaret-i Bahriye'ye ilişkin bütün davaların, Ticaret Mahkemelerinin Bahriye meclislerinde görülerek karara bağlanacağı açıklanarak kanunumuzda ilk defa sigortacılığa yer verilmiş oldu. 1908 meşrutiyetin ilanı ile Ticaret-i Bahriye kanunu'na eklenen 25 maddelik hükümlerle kar sigorta işlemleri düzenleniyor, deniz sigortalılarında, Ticaret-i Bahriye kanundaki hükümlere göre yürütüleceği açıklanıyordu.

b - Hayat Sigortaları

Bu dönemde din işlerine bakan makam (Bab-ı Mesihat) bir fetva yayınlarak yabancı bir sigorta şirketi ile yapılan hayat sigortasının dine aykırı olmadığını belirtiyor ve hayat sigortasının dine aykırı olmaması için, sigorta akdinin yabancı şirketçe yapılmış olması gerektiği belirtiliyordu. Bu durumda Türk sigorta şirketi ile yapılacak hayat sigorta akdinden doğacak alacak dine aykırı olacağı ve bu sebeple böyle bir şirketin kurulmasında şeriat bakımından geçerli olmayacağına işaret ediliyordu.

Bu dönemde ilk kez 1893 tarihinde "Osmanlı Umum Sigorta Kumpanyası" ünvanlı bir şirket kurulmuştu. Kurucuları Osmanlı Bankası, Fransız şirketler grubu, Türk Tütün Rejisi ve Duyunu Umumiye İdaresi idi.

B - İKİNCİ DÖNEM

Bu dönem 19. yy. sonlarından Cumhuriyetin ilanına kadar geçen süreyi içerisine alır. Bu dönemde "Yabancı Anonim ve Sermayesi Eshana Münkasem Şirketlerin Teftiş ve Murakebesi hakkında Kanun-u Muvakat" çıkarılmıştır. Bu kanunla, memleketimizde çalışmak isteyen

sermaye şirketlerinin ve bu arada sigorta şirketlerinin çalışma usulleri bir tekim kanuni hükümlere bağlanmış ve yabancı şirketin çalışma izni alması işlemlerinin kanun gözetim ve denetimine tabi tutulması şart koşulmuştur. Böylece yabancı sigorta şirketlerini, acenteleri, kurulmaya başlanmıştır. 1916'da "Türkiye Milli Sigorta Şirketi" "Phenix de Vienne" şirketinin iştiraki ile kurulmuştur.

C - ÜÇÜNCÜ DÖNEM

Bu dönem Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen dönemdir. Ülkemizde sigortacılık Kapitalasyonların kaldırılması ve Cumhuriyetin ilanından sonra süratle gelişme göstermiştir.

1918 yılından itibaren kurulan milli sigorta şirketlerimiz, kuruluş tarihleri itibari ile şöyle sıralanabilir.

- 1918 : "İMTAŞ" İttihadi Milli Sigorta Şirketi
- 1922 : Şark Sigorta T.A.Ş.
- 1925 : Güven T.A.Ş. (Türkiye İş Bankası ve İller Bankası bu şirkete ortaktır)
- 1926 : Anadolu T.A.Ş. (Türkiye İş Bankasının Teşebbüsü İle Kuruldu)
- 1928 : Milli Reasürans T.A.Ş. (T.İş Bankasının öncülüğü ile kuruldu)
- 1936 : Ankara T.A.Ş. (Etibank, T. İş Bankası, Türk Ticaret Bankası tarafından kuruldu)
- 1942 : Doğan Sigorta A.Ş (Yapı Kredi Bankasının iştirakidir)
- 1945 : Destek Reasürans T.A.Ş. (T. İş bankasının teşebbüsü ile kuruldu)
- 1948 : Türkiye Genel Sigorta A.Ş. (özel Sermaye İle Kuruldu)

- 1950 : İnan T.A.Ş. (Tekel yardım cemiyeti iştiraki ile kuruldu)
- 1954 : Şeker Sigorta A.Ş. (Türkiye Şeker Fabrikaları ve Türkiye Zirai Donatım Kurumunun teşebbüsü ile özel sermaye tarafından kuruldu)
- 1957 : Güneş Sigorta A.Ş. (Türkiye Vakıflar Bankası, Toprak Mahsülleri Ofisi ve İstanbul Bankasının Teşebbüsü ile kuruldu. Bu ilk Karşılıklı sigorta şirketimizdir)
- 1959 : Birlik Sigorta Kooperatifi (Türkiye Halk Bankası teşebbüsü ile kuruldu)
- 1959 : Cihan Sigorta A.Ş.(Özel sermaye ile kuruldu)
- 1959 : Ray Sigorta A.Ş. (T.C.D.D, T.H.Y., P.T.T teşebbüsü ve özel sermayenin katılımı ile kuruldu)
- 1960 : Ak Sigorta A.Ş.(Akbank'ın Teşebbüsü ile ve sermayesi ile kurulmuştur)
- 1960 : Başak Sigorta A.Ş.(T.C. Ziraat Bankası, İzmir-Pamuk, Giresun- Fındık, Çukurova-Pamuk, Marmara-Zeytin, Bursa-Kasa satış kooperatifleri ile Et ve Balık Kurumu, Emniyet Sandığı ile Union Societe de Reassurance Zurich'in sermayesi ve iştirakleri ile kurulmuştur)
- 1964 : Atlantik Sigorta A.Ş. (% 51 Türk, % 49 Amerikan sermayesi ile kurulmuştur)
- 1964 : Tam Sigorta A.Ş. (Özel sermaye ile kurulmuştur)
- 1966 : Emek Sigorta A.Ş (Özel sermaye ile kurulmuştur)
- 1966 : Tam Hayat Sigorta A.Ş. (Akbank, Osmanlı Bankası ve Özel sermayenin iştiraki ile kurulmuştur)
- 1968 : Oyak Sigorta A.Ş. (Ordu Yardımlaşma Kurumunun teşebbüsü ve iştiraki ile kurulmuştur)

1926 yılında çıkartılan Türk Ticaret Kanunumuzunve 1957'de bunun yerine geçen T.T.K. sigortacılığa özgü oldukça geniş hükümler getirmiştir. Aynı dönemde sigorta denetlenmesi kanunları çıkartılmış ve 1927'de mükerrer sigorta tekeli hakkında kanun çıkartılarak yurt içinde çalışan yerli ve yabancı şirketlerin üretimini belirli oranlarda Milli Reasürans şirketine devri zorunlu kılınmıştır. ⁵

II - TÜRKİYE'DE SİGORTA MEVZUATI

Osmanlı İmparatorluğunda sigorta işlerini düzenleyen mevzuatın mevcut bulunmaması, sigoracılığın yurt ekonomisine faydalı gelişmeler kaydetmesine engel olmuştur. Bunun önlenmesi amacı ile 1906 yılında, yürürlükteki Ticaret kanunu'na 26 maddelik bir ek yapılmıştır. 1914 yılında tekrar çıkartılan bir kanun ile de sigorta şirketleri hakkında ayrı hükümler konulmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra sigortalar ile ilgili mevzuatın yetersizliğini gidermek amacı ile 1926 yılında 1149 sayılı "Sigorta Şirketlerinin Teftişi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanun" yürürlüğe kondu. Bazı hükümleri sonradan değiştirilen bu kanun ve tüzük, 7397 sayılı kanun yürürlüğe girdiği 30.12.1939 tarihine kadar uygulanmıştır.

1929 yılında sigortacılık alanının disiplinsiz ve başıboş durumuna engel olmak ve mükerrer sigortanın tekel altına alınması hususunda hükümete yetki veren kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna göre . tesis edilen mükerrer sigorta tekelinin işletmesi bir sözleşme ile T.C. İş Bankasına tevdi edilmiştir. Banka bu anlaşma gereğince " Milli Reasürans T.A.Ş." adı ile kurduğu şirkete, mükerrer sigorta tekelinin işletmesini vermiştir. Milli Reasürans T.A.Ş., mükerrer sigorta tekeli fiilen 19 Temmuz 1929 tarihinden itibaren işletmeye başlamıştır.

İlk önce yangın, nakliyat, kaza ve hayat branşlarını kapsamak üzere kurulan mükerrer sigorta tekeli, bütün sigortaların % 50'sinin Milli Reasürans T.A.Ş.'ne devri ile başlamıştır. ⁶

Son yıllarda Türkiye'de çalışan sigorta şirketlerin Milli Reasürans T.A.Ş.'ye devretmeye mecbur oldukları hisse % 25'e indirilmiştir. Hayat sigortaları mükerrer sigorta tekeli dışında bırakılmıştır. Milli Reasürans T.A.Ş. sigorta şirketleri reasürans sözleşmeleri

⁵. Mehmet Ali AKTUĞLU, Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi, İstanbul,?, s.30-32

⁶ Arkun-Osman Fikret, Sigorta Muhasebesi, İstanbul, s. 14-15-16

imzalamakta ve aldığı işler üzerinden kendilerine bir komisyon ödemektedir. Milli Reasürans, hükümetle, T.C. İş Bankası arasındaki anlaşma gereğince, devlete yıllık maktu bir aidat ödediği gibi, net kazancın belli bir oranı geçmesi halinde de kazanç fazlası hazineye intikal etmektedir.

21.12.1959 yılında Sigorta Murakabe Kanunu kabul edilmiş ve bu kanun 11.06.1987 tarih ve 3379 sayılı kanunla değişikliğe uğramıştır. Bu kanunla sigorta ve reasürans şirketleri ile sigorta ve reasürans aracılığı hizmeti yapanlar, sigorta eksperleri ve bu kanun kapsamına giren konularda faaliyet gösteren diğer kişi ve kuruluşlar bu kanun hükümlerine göre Sanayi ve Ticaret bakanlığı tarafından murakabe olunur.

Bunun dışında yer alan Sosyal Sigorta müesseseleri Sosyal Sigortalar kapsamında olup devlet bu görevini Bağ-Kur, Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ile yerine getirmektedir. Yine 10.12.1989-20015 sayılı kanunda yapılan değişikliklerle, Devlet Bakanlığı sigorta ve reasürans aracıları hakkında bir yönetmelik çıkarmıştır. Bu yönetmelik Türkiye'deki sigorta acenteleri ile prodüktörlerinin ve reasürans aracılarının; nitelik, kuruluş, çalışma, murakabe, ve faaliyetlerine ilişkin diğer hususları kapsamaktadır.⁷

III - TÜRKİYE'DE SİGORTA İŞLETMELERİNİN İÇ VE DIŞ ORGANİZASYONU

A-SİGORTA İŞLETMELERİNİN İÇ ORGANİZASYONU

a - Poliçe Servisi

Bu serviste müşteriler tarafından yapılan teklifnameler tetkik edilir, poliçeler düzenlenir ve müşterilere gönderilir.

b - Hasar Servisi

Hasar servisi, riziko olduğunda ortaya çıkan hasarı tespit ve tayin eder. Bu hasarın takdiri sigortanın eksperleri tarafından yapılır.

⁷ Halk Sigorta, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1991, s. 10.

c - Tahsilat Servisi

Bu servis sigorta primlerini izler ve bunların tahsil işlemleri ile meşgul olur.

d - İstatistik ve Aktüerya Servisi

İstatistik bürosunun hayat sigortasındaki en önemli görevi ölüm tablolarını tetkik etmektir. Mal sigortasında, hayat sigortasında olduğu kadar istatistiksel bilgi mevcut değildir. Bu nedenle, prim hesabının temelini teşkil eden esasları elde edebilmek için istatistik bürosuna birçok görev yüklenmektedir.

Aktüerya ise istatistik sonuçlarından yararlanmakla sigortalıların sayısına, sigorta süresine, sigortalı şeyin cinsine ve içinde bulunduğu koşullara göre, sigortalılardan tahsil edilmesi gereken prim miktarını tayin ederler.

e - Reasürans Servisi

Bir sigorta şirketi üzerindeki rizikoları bir kısmını veya tamamını diğer bir sigorta şirketine devederse, buna "mükerer sigortası" veya "reasürans" denir. Sigorta işletmelerinin yaptıkları reasürans işlemi mevzuat gereği mecburi bir nitelik taşır. Bununla beraber yalnızca reasürans işlemi ile meşgul olan sigorta işletmeleride vardır.

f - Teftiş Servisi

Teftiş servisi, sigorta işletmelerinin şube, acente ve ikinci derecedeki acentelerle olan ilişkilerini, düzenlemelerinde ve ikinci derecedeki acentelerle, müşteri çevresi ile temasa geçmesinde rol oynar.⁸

B - SİGORTA İŞLETMELİRİNİN DIŞ ORGANİZASYONU

a - Acenteler

T.T.K'nun 116. maddesinde acentenin tanımı şu şekilde yapılmıştır
"Ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya müsdahdem gibi ikinci

⁸. Kamuran PEKİNER, Sigorta İşletmeciliği Prensipleri - Hesap Bünyesi -, İstanbul Üniversitesi Ya. No.1516, İstanbul, 1974, s. 111.

derece bir sıfatı olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak belirli bir yer veya bölge içinde devamlı bir surette ticari bir işletmeyi ilgilendiren akitlerde aracılık etmeye veya bunları o işletme adına yapmayı meslek edinen kimseye denir" Bir sigorta işletmesine bağlı her acentenin çalışma sahası ayrıca tespit edilmiş bulunduğundan, her acente ancak bir saha içinde temsil ettiği sigorta işletmesi namına sigorta işleri yapabilir.

Acenta olabilmek için kadın veya erkek ayrımı yapılmadığı gibi, gerçek kişiler gibi tüzel kişilerde acente olabilir.

b - Prodükörler

T.T.K'da prodükör şu şekilde tanımlanabilir "herhangi bir sigorta şirketinde doğrudan doğruya memur ve müstahdem olarak bulunmayan (aracı sıfatıyla), çeşitli sigorta branşları hakkında sigorta etmek isteyenlere bilgi vererek, sigorta sözleşmelerini gösterme yetkisine haiz ve teşebbüsleri sonucu olarak komisyon almak sureti ile iş temin eden gerçek ve tüzel kişilere denir."

prodükör olmak için şu şartlara haiz olmak gerekir;

- 1)T.C. vatadaşı olmak
- 2)Sigortacılığı meslek haline getirmiş olmak.
- 3)Ticaret bakanlığınca tayin olunacak defterleri tutmak.
- 4)Ticaret bakanlığınca tayin edilen "Teminat Akçesi"ni çalışılacak sigorta şirketine vermek.

c - Genel Vekiller (Temsilciler)

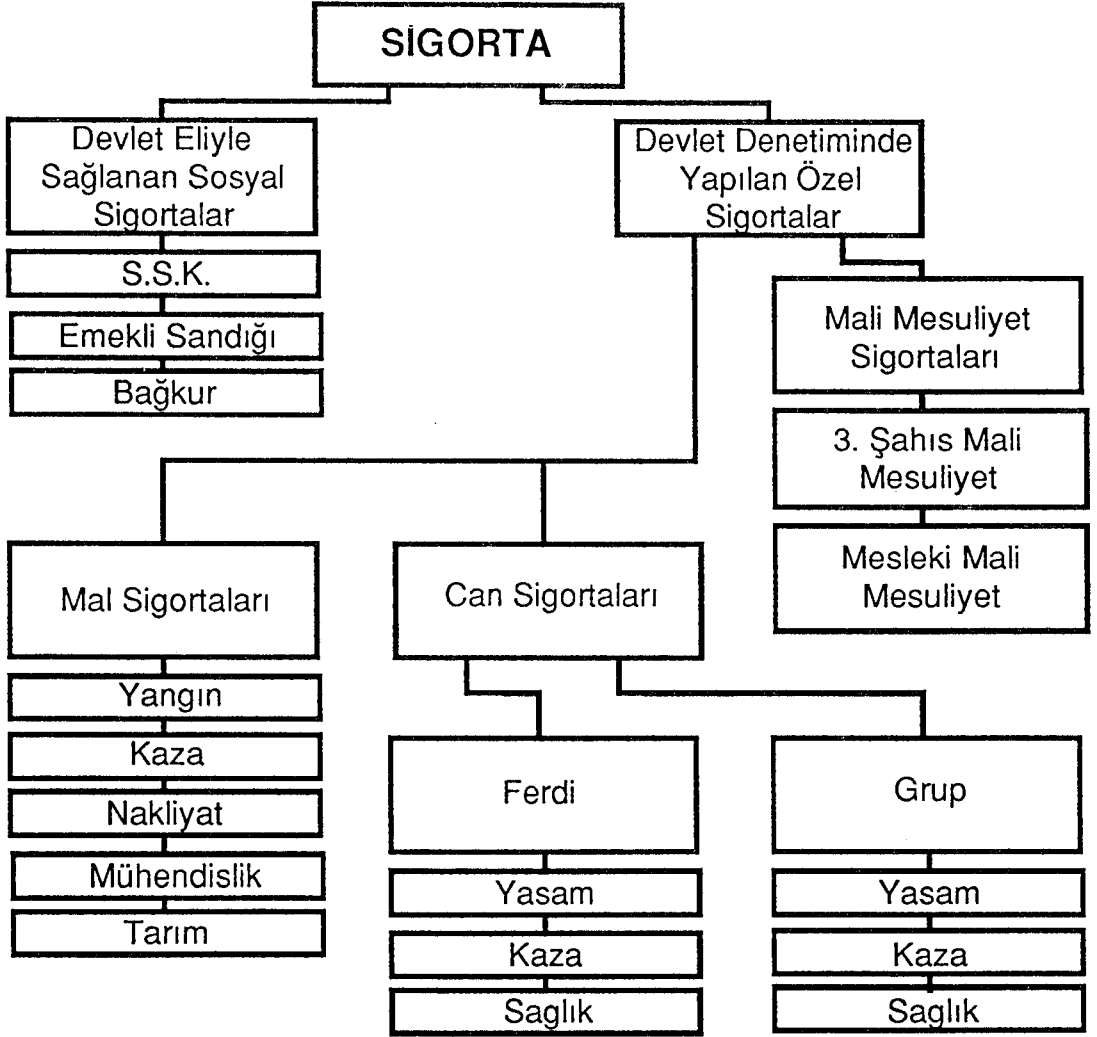
Yabancı sigorta şirketlerinin Türkiye'de vekaletine haiz olan gerçek ve tüzel kişilerdir.

d - Sigorta Eksperleri (Broker)

Ortaya çıkan hasarların tespit ve tazmini ile ilgilenen, serbest meslek erbabı olup bu işlerde çalıştırılan kişilerdir.

Talep ettikleri komisyon acentelere ödenen komisyonlardan daha az olduğu için , acentelerde brokerlerle iş birliği yapmaktadırlar.

Acenteler Brokerlerin getirdiği işler karşılığında sigorta işletmelerinden aldıkları komisyonlardan bir kısmını onlara verirler.⁹

⁹ Halk Sigorta Eğitim Yayınları, s. 20.

İKİNCİ BÖLÜM

AT VE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ

BİRİNCİ KISIM

AT VE TÜRKİYE

Avrupa Topluluğu'nun kendisine üye ülkelerce belirlemiş olduğu amaçları vardır. Bu amaçlar Batı Avrupa'da ekonomik birleşme ve bu aşamadan siyasi birleşme aşamasına ulaşarak dünya barışının korunması olarak ifade edilebilir. Her toplulukta olduğu gibi amaçlarına ulaşabilmek için çeşitli organlara sahip bulunmaktadır. (Avrupa Parlementosu, Adalet Divanı, Avrupa Komisyonu, Bakanlar Konseyi, Avrupa Toplumsal Fonu, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Parasal İşbirliği Fonu). Bugün hukuken üç Avrupa Topluluğu bulunmaktadır. Fakat her üç Topluluğun da kurumları aynıdır. Bu üç Topluluk şunlardır;

-Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (ECSC), 18 Nisan 1951 yılında Paris anlaşması ile kurulmuştur. Amacı; Kömür ve çelik sanayilerinin tek bir pazar içinde birleştirilmesidir.

-Avrupa Ekonomik Topluluğu (EEC), 25 Mart 1957 tarihli Roma anlaşmasıyla kurulmuştur. 1 Ocak 1958 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu üyeleri arasındaki ticareti kısıtlayan ekonomik engelleri ortadan kaldırarak ekonomik politikaların birleştirilmesini amaçlamıştır.¹⁰

-Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM), 25 Mart 1957 tarihli ikinci Roma anlaşması ile kurulmuştur. Nükleer enerjinin barışçı amaçlarla kullanılmasını amaçlamaktadır.

---

¹⁰ European Community; The Facts (Çev. Rıdvan KARLUK), Avrupa Ekonomik Topluluğu üzerine çeviriler IV, "Avrupa Ekonomik Topluluğu", Eskişehir, 1975, s.3.

Türkiye 14 Nisan 1987'de Topluluğa girme girişiminde bulunarak tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Ancak Topluluk tarafından bu başvuru talebine kesin bir cevap verilmemekle birlikte Türkiye ile AT arasındaki üyelik görüşmelerinin en erken başlama tarihi 1993 yılı olarak belirtilmiştir.

I- AT 'NİN ÖZELLİĞİ ve TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİ

Avrupa Topluluğu'nun temelleri Topluluğun kurucusu durumunda bulunan altı ülke tarafından atılmış olup bu ülkeler şunlardır; F.Almanya,Belçika,İtalya,Fransa,Hollanda,Lüksemburg.Topluluğun ilk altı kurucu üyesi kendi aralarında bir gümrük birliği kurmuşlar ve tam bir parasal ve ekonomik işbirliğinin sağlanmasını amaçlayarak 1980'li yıllarda Avrupa Birliğinin gerçekleşmesini kendilerine hedef olarak kabul etmişlerdir. Topluluk organları; Avrupa Paramentosu,Adalet Divanı,Avrupa Komisyonu ve Bakanlar Konseyinden oluşmakta, bu organlar Topluluğun amaçlarını yerine getirecek yetkilere sahip bulunmaktadır.¹¹

Topluluğun asıl amacı,Batı Avrupada bir iktisadi birlik kurmak ve bu aşamadan da siyasi birleşmeye ulaşmaktır.İktisadi birliğin asıl amacı ise, üye ülkeler arasında gümrük tarifeleri ve öteki dış ticaret engelleri ile bölünmemiş bir ortak pazar oluşturmaktır.Ortak pazar, aslında gümrük birliğinin daha ileri bir aşaması olmaktadır. Ortak pazarın gerçekleştirilmesi için de gümrük birliği ve mal akım serbestisi,işçilerin serbest dolaşımı,işyeri açma ve hizmet sağlama hakkı,sermayenin serbest dolaşımı sağlanmalıdır.Bu amaçla Topluluğun kurucu üyeleri,ticarete konan kota sınırlamalarını, 31 Aralık 1961 tarihinde ortadan kaldırmışlar ve 1 Haziran 1968 tarihinde birleşerek ortak bir gümrük tarifesine geçmişlerdir.Ayrıca Topluluk üyesi ülkeler arasında ortak politikalar belirlemişlerdir.Bu politikalar; Ortak Tarım Politikası, Rekabet Politikası ve Sosyal Politikalarıdır.¹²

30 Kasım 1964 yılında Toplulukta Türkiye ile ortaklık yürürlüğe girmiş ve bunun sonucu olarak 1 Aralık 1964 tarihinde başlayan hazırlık dönemi ile ülke ekonomisinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu dönemde AT'nin Türkiye'ye tek taraflı tavizler tanıyarak, ekonomisini AT

¹¹ Avrupa Topluluğu Komisyonu Türkiye Temsilciliği,"EC NEWS",S.9 (Şubat 1988),s.3-4.

¹² Halil SEYİDOĞLU, Uluslararası İktisat,İstanbul,1990,s.394.

yükümlülüklerine hazırlamaya çalışacağı bir süre olarak düşünülmüştür. AT'nin bize tanıdığı tavizler, hazırlık döneminin kapsadığı beş yıl için şunlardır;

- Avrupa Yatırım Bankası, maksimum tutarı 175 milyon dolar, yani yılda 35 milyon dolar, bir kredi verecek; bu kredi, "Proje Kredisi" niteliğinde olacaktır. (Protokol No. 2, madde 1)

- AT üyesi devletler, Türkiye'nin tütün, kuru üzüm, kuru incir ve fındık gibi dört belli başlı ürününe tarife kontenjanları tesbit etmiştir. Bu kontenjanlar içinde yapılan ithalat miktarı için, Topluluk dışı ülkelere uygulanan ortak gümrük tarifesi, Türkiye'ye de uygulanmıştır. (Madde 2)

- Bu dört ürün için saptanan tarife kontenjanları hacminin hazırlık dönemi içinde arttırılabileceği- öngörülmüştür.

- Daha sonraki yıllarda, tarife kontenjanları, şaraplar ile bazı deniz ürünleri ve sofralık üzüm gibi birkaç tarımsal ürünlere de tanınmıştır.

Hazırlık dönemini izleyen ve 12 yıl sürmesi beklenen geçiş döneminde ise amaç, Türkiye ile AT arasında sanayi mallarında gümrük birliğinin sağlanmasıdır. Geçiş dönemi süresi içinde gümrük resim ve vergilerinin sıfıra indirileceği, ortak bir dış tarife uygulanacağı belirtilmiştir. Türkiye AT ile gümrük birliğine giderken 1967 yılı ithalatının %5'ine tekabül eden mallarda, tarımsal ürünlerde ve demirçelikte gümrük birliği ilkesine bağlı olmayacaktır. Böylece Türkiye için geçiş döneminin AT'nin kendi geçiş döneminden farkı, 1965-1967 ithalatının %5'ini gümrük birliği dışında bırakabilmesidir.

Geçiş dönemini 12-22 yıl sonra "Son Dönem" izleyecektir. Bu dönem sanayi ürünlerinden sonra tarım ürünlerinde de serbest dolaşımın sağlanması ve Türkiye'nin genel ekonomi politikalarının toplulukla uyumlu hale getirilmesi çalışmaları yapılacaktır.¹³

Avrupa Topluluğu'nu kuran "Altılar" ile sıkı ekonomik ve siyasal ilişkiler içinde bulunan Türkiye'nin AT'na katılmak istemesinin nedenleri şunlardır;

---

¹³ Gülten KAZGAN, 100 Soruda Ortak Pazar ve Türkiye, İstanbul, 1970, s.81-82-89-90.

- 1) Sağlanacak ticari kolaylıklarla ihracatı arttırmak
- 2) Elde edilecek mali yardımlarla sanayileşmeyi hızlandırmak
- 3) Batı Avrupa piyasasını kaybetmekten duyulan endişe
- 4) N.A.T.O içinde yer alan bir ülke olarak, ileride kurulacak bir Avrupa Birleşik Devletlerinin dışında kalmak istememesi.

Bu sebeplerden dolayı Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde AT'na tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Tam üyelik başvurusu Bakanlar Konseyi'ne yapılmıştır. Bu arada Türkiye Topluluk ile ilişkilerini geliştirici ve Topluluğa uyum sağlayıcı çalışmalara hız vermiştir.

Türkiye'nin başvurusunu inceleyen komisyon, Türkiye'nin "Tam üyelik hakkına sahip bulduğuna" işaret etmekte, fakat kendi iç sorunları dolayısıyla Topluluğa 1992'den önce yeni üye kabulünün olanaksız olduğu belirtilmektedir. kesin bir tarih verilmemekle birlikte Türkiye ile AT arasındaki tam üyelik görüşmelerinin en erken başlama tarihi 1993 yılıdır.¹⁴

Türkiye ile AT. arasındaki ilişkilerimizi başlangıcından günümüze kadar şu şekilde özetleyebiliriz:

- 31 Temmuz 1959 tarihinde ortaklık kurmak için AT. konseyine resmen başvuru yapılmıştır.

- 11 Eylül 1959 tarihinde Türkiye'nin müracatı prensip olarak kabul edilmiştir.

- 25 Haziran 1963 Brüksel'de Türkiye ile AT. arasında ortaklık anlaşmasına kadar görüşmeler sürmüştür.

- 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da Türkiye ile AT. arasında ilişki kuran Ankara anlaşması imzalanmıştır.

-1 Aralık 1964 tarihinde anlaşma tarafların parlamentolarında imzalandıktan sonra yürürlüğe girmiştir. Ankara anlaşması, Roma anlaşmasının 238'inci maddesine dayanmakta olup Topluluk ile Türkiye arasında gittikçe gelişen bir gümrük birliğinin kurulmasını öngörmektedir.

¹⁴ Halil SEYİDOĞLU, s.408.

Türkiye ile AT. arasındaki gümrük birliği üç aşamada gerçekleşecektir. (Hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönem)

- 27 Kasım 1970 tarihinde Türkiye ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu arasında bir anlaşma imzalanmıştır.

- 27 Temmuz 1971 tarihinde Brüksel'de katma protokolün yürürlük işlemlerinin gecikmesi ile ilgili "Geçici Anlaşma" imzalanmış ve 1 Eylül 1971' de yürürlüğe girmiş ve 31 Aralık 1972 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır.

- 30 Haziran 1973 tarihinde Türkiye ile AT. arasında "Tamamlayıcı Protokol" oluşturulmuş ve protokol ile Topluluğa 22 Ocak 1972 tarihinde giren Danimarka, İrlanda ve Norveç ortaklık anlaşmasına taraf olmuşlardır.¹⁵

-Türkiye 14 Nisan 1987'de Topluluğa tam üyelik başvurusunda bulunmuş ve 1992 yılında yeni üye kabulünün olmayacağı belirtilerek görüşmelere en erken başlama tarihi 1993 yılı olarak belirtilmiştir.

- Türkiye Ankara Anlaşması ve hazırlık dönemini sona erdiren Katma Protokol çerçevesinde 1995 yılında AT. ekonomilerine katılma hakkına sahip olacaktır. Bu sebeplerden dolayı Türkiye 1995 yılına kadar geçecek süreyi AT. üyeliği için en iyi şekilde değerlendirmek zorundadır.¹⁶

II -AT ÜLKELERİNDE SİGORTA PİYASASI

A - SİGORTACILIKTA AVRUPA TEK PAZARI

Roma anlaşmasının 52. maddesine göre, bir üye devlet uyruklarının başka bir devlet sınırlarında yerleşme özgürlüğüne ilişkin kısıtlamalar, geçiş dönemi süresinde giderek kaldırılır. Bu aşamalı kaldırış, bir üye devlet sınırları içinde oturan başka bir üye devlet uyrukları tarafından acenteler, şubeler yada yavru şirketler kurulmasındaki

¹⁵ Rıdvan KARLUK, Türkiye'nin AET. ile olan ortaklık ilişkileri ve Türk dış ticareti içinde Topluluğun yeri, Eskişehir, 1974, s. 8-9-10-19-25-26-27

¹⁶ Rıdvan KARLUK, Türkiye'nin AET. üyeliği ve sanayileşme sorunu, Eskişehir, 1976, s. 192.

kısıtlamalara da aynen uygulanır. ¹⁷ 18 Aralık 1961 tarihinde Ortak Pazar Anlaşmasının 54. maddesinin 1. fıkrasına dayanarak her faaliyet konusu itibariyle Topluluk dahilinde yerleşme serbestisine ilişkin kısıtlamaların kaldırılması için genel bir program çıkartılmıştır. Bu programa dayanarak, komisyonca 17 Haziran 1966 tarihinde hayat sigortası dışında, sigorta faaliyetlerine izin verilmesi ve bunların yürütülmesi ile ilgili idari ve hukuki hükümlerin koordinasyonu hakkında bir yönerge çıkartılması kararlaştırılmıştır. Bu anlayışa göre, sınırlamaların kaldırılması sonucu bu prensibi kabul eden üye devlet sınırlarında diğer bir üye devlet uyruğunun lehine bir imkandan söz edilirken, milli hukukların koordinasyonu ile sınırlamaların kaldırılması sonucu ulaşılan eşit kılma durumu, Topluluğun bütün üyeleri lehine sağlanmış olmakta ve böylece bütün Ortak Pazar üyeleri için karar kılınan bir hukuk ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucu bir Topluluk üyesinin kendi devletinin sınırlarında mı faaliyette bulunduğu yada devletin sınırları dışında diğer bir devletin sınırlarında mı faaliyette bulunduğu hususu önemsiz hale gelmektedir.

Yerleşme serbestisinin düzenlenmesinden sonra hizmet sunma serbestisine yer verilmiştir. Buna göre sigorta şirketleri hizmet sunarlarken faaliyette bulunduğu devletin sigorta şirketi gibi aynı işlemlere tabi tutulmaktadır. Böylece sigorta şirketi, tam yetkili bir genel temsilcinin tayin edilmesi dışında, o devlette ikamet eden sigorta şirketleri gibi Murakabe Hukukunun öngördüğü aynı koşulları yerine getirmek durumundadır.¹⁸

Sigortacılık alanındaki düzenlemeler sonucunda sigorta şirketleri kurulmuş oldukları devletten aldıkları izne ve uygulanan denetime dayanarak tüm Tek Pazarda faaliyet gösterebilecektir.¹⁹ Buna bağlı olarak sanayi alanında da bir serbestlik getirilmesine gidilerek 1 Temmuz 1990 ile 31 Aralık 1992 arasında gerçekleşecek ve sanayicinin istediği herhangi bir Avrupa devletinde sigortalanmasını mümkün kılacak bir uygulamaya gidilmiştir.

---

¹⁷ Mürsel BAŞGÜL, Avrupa Topluluğunda Sigortacılığa İlişkin Düzenlemeler, ?, ?, s.1.

¹⁸ Ayhan AYBAR, "AT Üyelığının Sigorta Alanında Getireceği Yenilikler", Sigortacılığın Geliştirilmesi Semineri, T.C Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sigorta Murakabe Kurulu Yayın No. 12, İstanbul, 1972, s. 312-316-318.

¹⁹ Avrupa Topluluğu Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "EC NEWS", S.7 (Ocak 1992), Yıl 6, s 10.

a - Reasürans ve Retrosesyon Alanlarında Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisi Üzerindeki Kısıtlamaların Kaldırılması hakkında 25 Şubat 1964 Tarihli ve 64/255/EEC Sayılı Konsey Yönergesi

Üye devletler, programda belirtilen yerleşme ve hizmet sunma serbestisine ilişkin kısıtlamaları gerçek kişilerle şirketler yararına kaldırır. Üye devletlere mensup kişilerden, o ülkeye mensup şirketlerin ekonomik faaliyetleri için talep edilenlerden farklı bir şart ve ayrı bir izin istenemez. Yine bu düzenlemeye göre reasürans faaliyeti sadece asıl reasürans kurumlarını değil, direkt sigorta işlemleri ile birlikte reasürans işlemlerinde yapan kuruluşları ilgilendireceğinden bu yönergenin öngördüğü tedbirler kuruluşların reasürans bölümü için alınması ve uygulama alanı bulması sözkonusudur.

b - Hayat Sigortası Dışında Kalan Sigortacılık Alanında Yerleşme Serbestisi Üzerindeki Kısıtlamaların Kaldırılması Hakkında 24 Temmuz 1973 Tarihli ve 73/240/EEC Sayılı Konsey Yönergesi

Üye devletler yerleşme serbestisine ilişkin kısıtlamaları programda belirtilen gerçek kişiler ve şirketler yararına kaldırır. Bu kısıtlamalar ihracat kredi sigortalarında eşgüdüm gerçekleştirilmesine kadar korunabilir. Üye devletler özellikle aşağıdaki kısıtlamaları ortadan kaldırır;

- Serbestiden yararlanacak olan kişinin, kabul eden ülke vatandaşlarıyla aynı şartlarda ve aynı haklarla yerleşmesini engelleyen kısıtlamalardır.

- Serbestiden yararlanacak kişiye, o ülke vatandaşlarına göre farklı davranılması sonucunu doğuran idari uygulamalar.

Üye devletler, yerleşme serbestisinden yararlanan kişilerin, meslek kuruluşlarına, kendi vatandaşlarıyla aynı hak ve yükümlülüklerle üye olabilmelerini ve bu kuruluşların yönetimine her kademedeki katılabilmelerini sağlar.

c - Sigorta Acente ve Brokerlarına İlişkin Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisinin Gerçekleştirilmesinin Kolaylaştırılmasına Yönelik Tedbirler Hakkında 13 Aralık 1976 Tarihli ve 77/92/EEC Sayılı Konsey Yönergesi

Topluluk ülkelerinin her birinde sigorta aracılığına giriş ve faaliyet gösterme açılarından oldukça farklı düzenlemelerin bulunması nedeniyle böyle bir yönerge gerekli görülmüştür. Faaliyette bulunacak ülkenin vatandaşlarıyla eşit işlem yapılması talebini temin altına alıcı düzenlemeler getirilmiş ve bu düzenlemelerde mesleki ön şartlar, bağımsız sigorta aracıları olmak için yerine getirilmesi gereken hususlardadır. Sigorta aracıları, şube açacağı veya hizmet avdedeceği ülkede, bu üye devletin sigorta aracıları hukukunda dahil olmak üzere sigorta hukuku temelinde faaliyet göstereceğidir.

d - Topluluk Düzeyinde Koasürans Alanındaki Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Eşgüdümü Hakkında 30 Mayıs 1978 Tarihli ve 78/478 sayılı Konsey Yönergesi

Koasürans alanındaki yönerge, sadece ekonomik açıdan çok önemli koasürans işlemlerini kapsar. Türü ve niteliği dolayısıyla birden çok sigortacının katılmasını gerektiren rizikolar yönerge kapsamındadır. Ancak bu yönerge, nükleer enerji ve ilaç üretimi ile bağlantılı rizikoları izine almaz. Topluluk düzeyinde bir koasüransa katılma hakkı, birinci eşgüdüm yönergesi kapsamına giren ve üye bir devlette ikametgahı bulunan teşebbüslere aittir.

e - Motorlu Taşıt Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Hukuk Kurallarının Üye Devletler Arasında Uyumlaştırılması ve Bu Sigorta Yükümlülüğünün Denetimi Hakkında 24 Nisan 1972 Tarihli ve 72/160/EEC sayılı Konsey Yönergesi

Bu düzenlemenin temelini oluşturan düşünce; motorlu taşıtlara ilişkin sorumluluk sigortalarının farklı kurallara bağlı olması, taşıtların ve kişilerin Topluluk içerisinde serbestçe hareketini zorlaştırıcı ve Topluluğun amacına uymayan etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple böyle bir yönerge çıkartılmıştır. Bu yönerge kuralları ulusal sigorta büroları arasında anlaşma yapılmış olması şartıyla geçerli olacaktır. Buna göre bir ulusal büro kendi bölgesinde meydana gelmiş ve olağan olarak başka bir üye devlette bulunan araçların yol açtıkları hasarı sorumluluk

sigortasına ilişkin iç hukuk kuralları kapsamında tazmin etmeyi yüklenirler.

Üye devletler, ülkelerinde bulunan taşıtlara ilişkin sorumluluk sigortasının yaptırılması ve sigortanın gerek ülke içerisinde gerekse diğer üye devlet sınırlarında yol açtığı hasarın teminat altına alınması için gerekli tedbirleri alırlar. Bu yönerge 19 Aralık 1972 tarihli konsey yönergesiyle değiştirilmiştir (Motorlu Taşıt Mali Sorumluluk Sigortasına ilişkin 72/166/EEC sayılı konsey yönergesi)

f - Motorlu Taşıt Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Hukuk Kurallarının Üye Devletler Arasında Uyumlaştırılması Hakkında 30 Aralık 1983 Tarihli ve 84/5/EEC Sayılı İkinci Konsey Yönergesi

Yönergenin amacı, motorlu taşıtlara ilişkin zorunlu sigortaların kapsamı konusunda üye devletlerin hukuk kuralları arasında var olan önemli farklılıkları kaldırılması ve zorunlu sigortanın kapsamının yeniden belirlenmesidir.

Topluluk içerisinde geçerli olan motorlu taşıt zorunlu sorumluluk sigortası, bedeni zararlarla birlikte maddi zararları da kapsamalıdır. Yönergeye göre zorunlu mali sorumluluk sigortasının asgari sigorta bedelleri belirlenmiştir. Buna göre;

- Kazada zarar gören bir kişi ise, bedeni zararlar için 350.000 ECU (Birden fazla kişi zarar görürse bu tutar kişi sayısı ile çarpılır.)

- Maddi zararlar için, zarar görenlerin sayısına bakılmaksızın 400.000 ECU.

Üye devletler bu tutar yerine bedeni zararlar için 500.00 ECU, maddi zararlar için 600.000 ECU tutarında bir bedel öngörebilirler. Ayrıca sigortalı olmayan motorlu araçların yol açtıkları bedeni veya maddi zararlara en azından zorunlu sigorta kapsamında tazmin edilmesini sağlamak amacıyla, her üye devlet yetkili bir büro kurmak yada belirlemek zorundadır.

Bu yönergeden sonra motorlu taşıt sorumluluk sigortasına ilişkin hukuk kurallarının üye devletler arasında uyumlaştırılması hakkında 14 Mayıs 1990 tarihli ve 90/232/EEC sayılı üçüncü konsey yönergesi kabul edilmiştir.

g - Hayat Sigortası Dışında Kalan Sigortacılık Faaliyetine Başlama ve Yürütme İle İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Eşgüdümü Hakkında 24 Temmuz 1973 Tarihli ve 73/239/EEC Sayılı Birinci konsey Yönergesi

Sigortacılık faaliyetine başlanılmasına ve bunun yürütülmesinin kolaylaştırılması için, üye devletlerin denetim hakları arasındaki belirli farklılıkların kaldırılması gerekmektedir. Özellikle, sigortalıların ve üçüncü kişilerin korunmalarının sağlanması amacıyla sigorta kuruluşlarından talep edilecek mali garantiler konusundaki kurallar arasında eşgüdüm sağlanmalıdır. Sigorta dallarına göre rizikoların ayrımı gerekli görülmüştür. Sigortacılık faaliyetlerinin dallara göre bölünmesi yönergenin ekinde gösterilmiştir. Bu sigorta dalları şunlardır; kaza, hastalık, kasko (raylı taşıma, hava taşıtları ve kara taşıma araçları için) nakliyat, yangın, diğer maddi hasarlar (don, v.s.), motorlu kara taşıtları sorumluluk, deniz-iç deniz ve akarsu taşıtları sorumluluk, genel sorumluluk, kredi, kefalet, turistik yardım, hukuki koruma, değişik mali kayıplar (kötü hava, kira kaybı, v.s...)

- Bazı sigorta dalları yönergenin kapsamı dışında tutulmuştur.

-Hayat sigortalarının bütün dalları.

-İrat sigortaları.

-Sosyal sigortalar kapsamındaki sigortalar.

-Hayat sigortası kurumlarınca, hayat sigortasına ek olarak yapılan kaza ve sakatlığa karşı sigortalar.²⁰

Büyük riskler için "Hizmet verme" konusunda daha esnek bir uygulama öngörülmüştür. "Hizmet vermeden" yararlanma konusunda bir bildiri prosüdü ile, mali kontrol konusunda, kontrol ilkesinin şirketin merkez şubesinin bulunduğu ülke tarafından uygulanmasını kapsamaktadır. Her türlü rekabet çarpıklığının önlenmesi için "Hizmet verme" rejimine göre yapılacak her sigorta sözleşmesinin sadece riskin yer aldığı ülkenin mali hükümlerine tabi olması kararını almıştır.²¹

²⁰ Mürsel BAŞGÜL, s. 2-3-4-5-6-7-8-9.

²¹ Avrupa Topluluğu Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "EC NEWS", S. 9 (Şubat 1988), s. 2

Bu yönergeden sonra hayat sigortası dışında kalan sigortacılık faaliyetlerine başlama ve yürütme ile ilgili birinc eşgüdüm yönergesinin tadili hakkında 29 Haziran 1976 tarihli ve 76/580/EEC sayılı konsey yönergesiyle 73/239/EEC sayılı yönergenin 5/a maddesindeki "Hesap birimi" ni "Avrupa Hesap Birimi" olduğu yolunda bir değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikten sonra hayat sigortası dışında kalan sigortacılık faaliyetine başlama ve yürütme ile ilgili birinci eşgüdüm yönergesini özellikle turistik edim yardımına yönelik olarak tadil eden 10 Aralık 1984 tarihli ve 84/64/EEC sayılı konsey yönergesi kabul edilerek önceden ödenen bu prim karşılığında tesadüfi bir rizikonun gerçekleşmesiyle güç duruma düşen sigortalıya sözleşmede öngörülen hallerde ve sözleşmedeki şartlarla doğrudan doğruya yardım etme borcu olarak "yardım edimi" ifade edilmiştir. Bu yönergeden sonra hayat sigortası dışında kalan sigortacılık faaliyetlerine başlama ve yürütme ile ilgili birinci eşgüdüm yönergesini kredi sigortası ve kefalet sigortasına yönelik olarak tadil eden 22 Haziran 1987 tarihli ve 87 / 343/EEC sayılı konsey yönergesi kabul edilmiştir.

h - Hukuki Korunma Sigortası İle İlgili Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Eşgüdümü Hakkında 22 Haziran 1987 Tarihli ve 87/344/EEC sayılı Konsey Yönergesi

Bu yönerge ile hukuki korunma sigortası alanındaki kuralların eşgüdümü sağlanmış olmaktadır. Hukuki korunma sigortası, prim ödenmesi karşılığında sigortacının yargılama giderlerini üstlenmeyi ve sigorta sözleşmesinden doğan diğer edimleri yerine getirmeyi yüklediği bir sigorta dalıdır. Diğer edimler özellikle şunlardır;

- Sigortalının hukuk yada ceza yargılamasıyla veya yargılama olmaksızın doğan zararlarını tazmin etmek.

- Sigortalıya bir hukuki, cezai, idari yargılamada yada ona yönelmiş bir talep halinde savunmak yada temsil etmek.

Bu yönergenin kabulünden sonra, hayat sigortası dışında kalan sigortacılık faaliyetine başlama ve yürütme ile ilgili birinci eşgüdüm yönergesinin tadili hakkında 22 Haziran 1988 tarihli ve 88/357/EEC sayılı ikinci konsey yönergesi kabul edilmiş ve bu yönerge ile Toplulukta sigortacılık alanındaki hizmet sunma serbestisi düzenlenmiştir.

Bu yönergeden sonra hayat sigortası dışında kalan sigortacılık faaliyetine ilişkin hukuk kurallarının eşgüdümü hakkındaki 73/239/EEC ve 88/357/EEC sayılı yönergeleri, motorlu taşıt mali sorumluluk sigortası

ile ilgili olarak tadil eden 8 Kasım 1990 ve 90/618/EEC sayılı konsey yönergesi ve hayat sigortacılığının kurulması ve faaliyeti ile ilgili kanun,tüzük ve idari düzenlemelerin eşgüdümü hakkında 5 Mart 1979 tarihli ve 79/267/EEC sayılı birinci konsey yönergesi kabul edilmiş, son olarak da hayat sigortası faaliyeti ile ilgili kanun, tüzük ve idari düzenlemelerin eşgüdümü, hizmet sunma serbestisinin fiilen uygulanmasının kolaylaştırılması ve 79/267/EEC sayılı yönergenin tadili hakkındaki 8 Kasım 1990 tarihli konsey yönergesi kabul edilmiştir.²²

Topluluk genelinde sigorta faaliyetlerinde yerleşme ve hizmet sunma serbestisinin getirilmesi sonucunda tüketicilere daha geniş bir ürün yelpazesi içinde daha rekabetçi fiyatlarla hizmet götürme imkanı sağlanırken tüketicinin korunmasında özel bir önem taşımaktadır. Tüketici şu yollarla korunmaya çalışılmıştır;

- 1) Poliçe sahiplerinin oturdukları yada yurttaşı oldukları ülke yasaları ile korunması.
- 2) Sözleşmenin imzalanmasından önce sözleşmenin kesin süre ve koşulları ile poliçeyi öneren şirketin niteliği hakkında poliçe sahibine ayrıntılı bilgi verilmesi.
- 3) Poliçe sahibinin sözleşmenin imzalanmasını izleyen 14-30 gün içerisinde kararını değiştirme hakkı olmalı.
- 4) Tasfiye durumunda, uyrukları ve oturdukları ülkeye bakılmaksızın tüm poliçe sahiplerinin eşit tutulması.²³

III - A.T SİGORTACILIĞINDA BUGÜNKÜ DURUM ve GELECEKTE YAPILMASI GEREKENLER

A - ULAŞILMAYA ÇALIŞILAN TEMEL HEDEFLER

Komisyonun tek sigortacılık pazarı için koyduğu temel hedefler şunlardır;

²² Mürsel BAŞGÜL, s.11-12-13-14-15.

²³ Avrupa Topluluğu Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "EC NEWS", S. 11 (Mart 1990), Yıl 4,s. 4

- 1) Sigorta tahhütlerinin ve pazara sunulan ürünlerin mali açıdan sağlamlığına ilişkin standartların saptanması yolu ile poliçe sahiplerinin ve üçüncü şahısların yeterli düzeyde bir korunmadan yararlandırılması.
- 2) Poliçe sahiplerine rekabetçi fiyatlarla mümkün olan en geniş ürün çeşitleri arasında seçim yapma imkanı tanıyabilmek için ürün niteliği, fiyatı ve hizmetine göre mümkün olan en geniş esnekliğin ve en iyi rekabet koşullarının gerçekleştirilmesi.

B - BUGÜNKÜ DURUM

Komisyon 14 Aralık 1973 tarihinde konseye hayat sigortaları ve onun uygulanmasındaki direkt sigorta faaliyetlerine ilişkin konularda, tüzük ve idari kararlarda yer alan hükümlerin koordinasyonunu sağlayacak bir yönerge projesi sunmuştur. 15 Aralık 1972 tarihinde ise, ilgili üye devletlerin 1 Temmuz 1973'ten itibaren kendi ülkelerinde kayıtlı araçlar için yeşil kart denetimini kaldırmaya davet eden bir tavsiye kararı almış ve bu kararı uygulamıştır.

14 Aralık 1973 tarihinde konseye sunulan yönerge projesi "hayat sigortası ile onun uygulanması dışındaki direkt sigorta faaliyetlerine ilişkin konularda, tüzüklerde ve idari kararlarda yer alan hükümlerin koordinasyonu hakkındaki yönerge" kabul edilerek 24 Temmuz 1973 tarihinde, hayat sigortası dışındaki direkt sigortalarla ilgili olarak yerleşme serbestisindeki sınırlamaların kaldırılmasını amaçlayan bir yönergeyi de Topluluk kabul etmiştir. 21 Ocak 1974 tarihli bir komisyon tavsiye kararı ile de üye ülkelerin 15 Mayıs 1974'den itibaren sınırlarında yapılacak sigorta mukavelelerinin geçerlilik süresini en az 15 gün olarak saptanması tavsiye edilmiştir.²⁴

Bütün Topluluk genelinde kuruluş ve hizmet sağlama serbestisi gerçekleştirilmiştir. 24 Temmuz 1973 tarihli ve 73 /240/EEC sayılı konsey yönergesi ile hayat dışındaki sigorta faaliyetlerine yerleşme serbestisi, 25 Şubat 1964 tarihli ve 64/255/EEC sayılı konsey yönergesi ile reasürans alanında yerleşme ve hizmet sunma serbestisi, 13 Aralık 1976 tarihli ve

---

²⁴ Septieme Repport General Sur l'activitedes Communautés Europeennes (Çev. Akar ÖCAL),Avrupa Ekonomik Topluluğu Üzerine Çeviriler IV, "AVrupa Ekonomik Topluluklarında Bankacılık, Sigortacılık ve Fikri Mülkiyetle İlgili Çalışmalar", Eskişehir, 1975, s. 152-153-154.

77/92/EEC sayılı konsey yönergesi ile sigorta acenteleri ve brokerlerine ilişkin yerleşme ve hizmet sunma serbestisi, 30 Mayıs 1978 tarihli ve 78/473 sayılı konsey yönergesi ile Topluluk genelinde koasürans alanındaki tüzük ve idari düzenlemelerin eşgüdümü, 24 Nisan 1972 tarihli ve 72/166/ECC sayılı konsey yönergesi ile motorlu taşıt mali sorumluluk sigortasına ilişkin hukuk kurallarının üye devletler arasında uyumlaştırılması ve denetimi, bu yönergede 19 Aralık 1972 tarihli değişiklik, olarak özetlenebilecek düzenlemeler ile sektörde sigortacılıkta Avrupa Tek Pazarı'na yönelik önemli adımlar atılmış bulunmaktadır.

C - GELECEKTEKİ ÇALIŞMA PROGRAMI

AT.'nin tek sigorta pazarı içerisindeki çalışmaların hızlandırılmasını zorunlu kılan en önemli neden sigortacılık ürünlerinin özellikle büyük ölçüde tasarruf ve yatırım araçları olan hayat sigortaları ürünlerinin diğer mali kurumların piyasaya sunduğu benzer ürünlerle rekabet edebilmeleridir. Bunun için;

1) sigorta şirketleri yoluyla özel emeklilik programlarının yürütülmesi mümkün kılınarak;²⁵

- Topluluğun her yerindeki emeklilik sigortası sandıklarına bütün topluluk vatandaşlarının serbestçe üye olabilmesi ve böylece Avrupa ölçeğinde emeklilik sigortası sandıklarının kurulmasına olanak tanınması.
- Emeklilik sigortası sandıklarının yönetim hizmetlerinin sağlanmasında tam serbestlik getirilmesi.
- Emeklilik sigortası sandıklarının yapacakları yatırımlarda topluluk ölçeğinde serbestlik hedeflenmektedir.

2) Sigortacılığa ilişkin öneri halindeki AT. mevzuatının kabulünün sağlanması hedeflenmektedir. Bu öneriler;

- Sigorta sözleşmeleri ile ilgili kanun, tüzük ve idari düzenlemelerin eşgüdümü hakkında 10 Temmuz 1979 tarihli bir konsey yönerge önerisi

---

²⁵ Avrupa Topluluğu Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "EC NEWS", S. 11 (Mart 1990), Yıl 3,s. 8

- Sigortacılıkla uğraşan kuruluşların zorunlu tasfiyesi ile ilgili kanun, tüzük ve idari düzenlemenin eşgüdümü hakkında 768 sayılı konsey yönerge önerisi (1987)

- Birden fazla üye devletten kaynaklanarak üçüncü ülkelere yapılan ihracata, ihracat kredi sigortası sağlamak için bir avrupa ihracat sigortası sistemi kurulması hakkında konseyin tüzük önerisi (1987)

- Sigorta kuruluşlarının yıl sonu hesapları ve konsolide hesaplarına ilişkin 21 Aralık 1987 tarihli bir konsey yönerge önerisi.

- Hayat sigortası dışında kalan sigortacılık faaliyetlerine başlama ve yürütme ile ilgili birinci eşgüdüm yönergesinin özellikle toplu rizikolar bakımından tadili hakkında 1990 tarihli önerisi.²⁶

---

²⁶ Mürsel BAŞGÜL, s. 15-16.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AT İLE UYUM ÇALIŞMALARI ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN GELİŞMESİNİ ENGELLEYEN ETKENLER VE GELİŞMEYİ SAĞLAYACAK POLİTİKALAR

BİRİNCİ KISIM

TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN GELİŞMESİNİ ÖNLEYEN ETKENLER

Türkiye'de sigortacılık sektörünün gelişmesini önleyen etkenleri üç bölümde incelemek mümkündür. Bunlar; İktisadi olmayan etkenler (sosyal etkenler, dini etkenler, hukuki etkenler), iktisadi etkenler (sigorta şirketlerinin yetersizliği, düşük prim istihali, sigorta primlerinin rasyonel kullanılmaması, enflasyon) ve mali etkenlerdir (1956 tarih ve 6802 sayılı Gider Vergisi, 1959 tarih ve 7338 sayılı Veraset İntikal Vergisi, 1981 tarih ve 2464 sayılı kanunla konulmuş bulunan Yangın Sigorta Vergisi).

Ülkemizde sigorta bilincinin insanlar arasında oluşturulamamış olması ve insanların olaylar karşısında kaderci bir yaklaşım ile hareket etmeleri kişileri ihmalci bir davranış biçimine yöneltmektedir. Bunun yanında ülkemizde faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin yetersiz olması ve var olan şirketlerdeki eğitilmemiş personel problemi önemli boyutlarda bulunmaktadır.

Ülkemizin en önemli problemlerinden biri haline gelen enflasyon olgusu işletme giderlerini arttırarak sigorta şirketlerinin mali yapısını zayıflatarak sektörü olumsuz etkilemektedir.

I - İKTİSADİ OLMAYAN ETKENLER

A - SOSYAL ETKENLER

a - Sigorta Kavramının topluma yayılmamış olması

Türkiye’de sigorta; kavram, kapsam, anlam ve gereği topluma yayılmamış ve halka mal olmamıştır.

b - Sigorta Bilincinin Yokluğu

Sigorta rasyonel düşüncenin bir ürünüdür. Sigorta mal ve can güvenliğini sağlayarak rizikolara karşı korunmayı, rizikonun gerçekleşmesğ halinde karşılar. Sigorta müessesesi riski topluma dağıtılır ve yayılır.

c - Kaderci Yaklaşım

“Ne gelirse Allah’tan gelir” , “Allahın dediği olur” ve “Allah korur” gibi kalıplaşmış kader felsefesi sigorta kavramının benimsenmesine engel olmuş ve Türk toplumu yıllarca sigortanın gereğine inanmamış ve benimsememiştir.

d - İhmalcilik

Rasyonel ve ekonomik davranış biçimindeki eksiklikler nedeni ile toplumumuzun içinde bulunduğu sosyal ve psikolojik ortamın bir sonucu olarak ihmalcidir. Bugünün işini yarına bırakmayı yeğler. Bu davranış biçimi bütün yaşantıya hakimdir. Sigorta kavramıda bu davranış biçiminden payını almıştır.

B - DİNİ ETKENLER

İslam hukukunda sigorta müessesesine yer yoktur. Bu yüzden bazı sigortalar şeriatta yeri olmadığı için sigortayı "dine aykırı" bulmuşlar ve reddetmişlerdir . Bu yüzden islamiyeti kabul etmiş Türk toplumunda sigortacılığın gelişmemesinde islami düşünce ve dünya görüşünün etkisi büyüktür.

C - HUKUKİ ETKENLER

Sigortacılığın gelişmesi için devletin denetleme fonksiyonunu yerine getirebilmesi gerekir. Devlet sigortalıların haklarını çıkarlarını korumak amacı ile sigorta şirketlerini denetlemek zorundadır. Sigorta şirketlerinin denetimi 1959 yılından çıkartılan 7397 sayılı " Sigorta şirketlerinin Murakabesi Hakkında Kanun" hükümlerine göre kurulan "Sigorta Murakabe Kurulu" tarafından yapılmaktadır. Ancak bugün için devlet, sigorta şirketleri üzerindeki denetleme görevini yeterince yerine getirememekte bu durum sektörü olumsuz yönde etkilemektedir.

D - DİĞER ETKENLER

Sigortacılık teknik, karmaşık ve uzmanlık isteyen bir çalışma alanıdır. Bu sebeple bu alanda çalışacak kimselerin gerçekten iyi eğitilmeleri ve yetiştirilmeleri gerekir. Sigortacılık alanında hizmet veren personelin eğitilmesi önemli bir konudur. Bunun yanında sigorta yatırılabılır fonlar yaratır. Yani; küçük tasarrufları biraraya getirerek fon oluşturabilen bir sistemdir. Bu en fazla hayat sigortalarında kendini gösterir. Bu yönü ile sigorta şirketleri sermaye piyasasının vazgeçilmez müesseseleri olmalarına rağmen 1981 tarih ve 2499 sayılı " Sermaye Piyasası Kanunu"nda sigorta kuruluşlarına yer verilmemiştir.

II - İKTİSADİ ETKENLER

A - DÜŞÜK PRİM İSTİHSALİ VE YETERSİZ SİGORTA HİZMETLERİ

Türkiye'de sigorta kavramı topluma yayılmadığı için prim istihsalı düşük seviyede kalmakta; bu ortamda gerek sigorta şirketleri ve gerekse reasürans kuruluşları yeteri kadar etkili bir hizmet verememektedir. Üretilen primlerin G.S.M.H.'laya oranlanması sonucunda ulaşılabılır sonucun fazla parlak olmadığı görülür.

B - SİGORTA ŞİRKETLERİNİN YETERSİZLİĞİ

Sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren şirket sayısı yetersizdir. Bu da rekabeti engellemektedir. Önce sigorta sektörüne rekabetin getirilmesi gerekmektedir. Bunun için sigorta şirketleri kurmak isteyen veya sigorta şirketine sahip olmak isteyen, buradaki fonları kullanmak suretiyle sermaye kuruluşlarının bu endüstriye girmesi sağlanmalıdır.²⁷

C - SİGORTA PRİMLERİNİN RASYONEL KULLANILMAMASI

Sigorta şirketlerince toplanan direkt primlerin ülke ekonomisi üzerinde iki önemli fonksiyonu vardır. Bunlar;

- 1) Toplanan primler bir tasarruf kaynağıdır, bunların sigorta şirketlerince uzun vadeli sınai yatırımlara aktarılması gerekir. Halbuki Türkiye'de primler kısa vadele yatırımlara kaydırılmış. Sanayi sektörü bu fonlardan yeterince yararlanamamıştır.
- 2) Bir ekonomide sigorta primlerinin rasyonel kullanılması Anti-enflasyonist bir etki yaratır. Fakat Türkiye'de uzun vadeli yatırımlara primler kaydırılmadığından bu etki görülmemiştir.

D - ENFLASYON

Türkiye'de sigortacılığın gelişmesini önleyen etkenler arasında 1974-80 yılları arasında yaşanan kuvvetli enflasyonu belirtmek gerekir. Fiyatlar genel seviyesinin hızla yükseldiği bu dönemde sigorta ekonomik işlevini yitirmekte ve cazibesini kaybetmektedir. Önce sigortalı açısından ödenen primler pahalılaşmakta, hasar olması halinde alınacak tazminat bedelleri kaybı karşılamaktan uzak kalmaktadır. Sigortacı açısından işletme giderleri artmakta ve sigorta şirketlerinin mali yapısı zayıflamaktadır. Bu da karlılığı azaltmaktadır. Enflasyonun değişik sigorta dalları üzerindeki etkisinde farklı olmaktadır. Enflasyonun en olumsuz etkisi kendini hayat sigortası dalında göstermektedir. Bu sebeple döviz

---

²⁷ İktisadi Araştırma Vakfı, Türkiyede Sigorta Kesiminin Ekonomik Gücü ve Gelişmesi, İstanbul, 1983, s. 37.

endeksli, enflasyonla orantılı hayat sigorta poliçeleri daha çok kabul görmektedir. Ekonomide fiyatlar genel seviyesi denetim altına alınır ve fiyat istikrarı sağlanabilirse sigortacılık sektöründe gelişme fırsatı bulabilecektir.

III - MALİ ETKENLER

Sigorta işlemleri, vergicilik açısından rahatça kavaranabilen ve vergilenebilen bir alan olmuştur. Sigorta şirketlerinin her türlü işlemleri vergi kapsamına alınmış ve bu sektörün gelişmesine engel teşkil etmiştir.

A - 1956 TARİH VE 6802 SAYILI GİDER VERGİSİ

Bu kanunun değişik 28. maddesine gereğince "Sigorta şirketlerinin her ne olursa olsun, yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine ne nam ile olursa olsun nakden ve hesaben aldıkları paralar" sigorta muameleleri vergisine tabi tutulmuştur. Bu verginin bir kaç istisnası aynı kanunun 29. maddesinde sıralanmıştır.

- 1) Hayat sigortaları ile ihracata ait nakliye sigortalarından poliçe üzerinden alınan paralar.
- 2) Mükerrer sigorta muameleleri dolayısıyla alınan prim, komisyon ve paralar.
- 3) Biçilmemiş yada toplanmamış her türlü tarımsal ürünlerle, tarım hayvanları için yapılan tarımsal sigortalar dolayısıyla alınan paralar.
- 4) Nükleer rizikolara karşı yapılan sigortalar dolayısıyla alınan paralar.

Sigorta şirketleri vergi dönemi içinde iptal ettikleri sigorta işlemlerine ait meblağları, o dönemin vergi matrahından indirme hakkına sahiptirler. Bunun dışında alınan bütün para tutarları bu verginin matrahını oluşturmaktadır

Sigorta muameleleri vergisinin oranı baştan beri % 25 iken 1981 yılında kabul edilen 2247 sayılı kanunlabu oran % 15'e indirilmiştir.

Bu vergi teorik olarak vasıtalı bir vergidir. Verginin özelliği sigorta şirketinin vergiyi müşteriye yansıtabilmesidir.

Sigorta şirketlerinin primler dışında elde ettikleri menkul ve gayrimenkul sermaye iratları, değer artışlarında muamele vergisinin kapsamına girmektedir. Bunlarda % 15 oranında vergiye tabidir. Ancak bu tür muamele vergisi şirket üzerinde kalmakta yansıtılmamakta ve vasıtasız vergi niteliğini taşımaktadır.

B - 1959 TARİH VE 7338 SAYILI VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ

Sigortacılık sektöründe etki alanı dar olmakla birlikte veraset ve intikal vergisinde sektörde ağır bir yük oluşturmaktadır. Bilindiği gibi bu verginin kapsamına "İvazsız İntikaller" girmektedir. Hayat sigortalarında sigortalının ölümü halinde mirasçılara ödenen sigorta bedeli "İvazsız İntikal" olduğu gerekçeleri ile V.İ.V. kapsamına girmekte ve vcergilendirilmektedir.

C - 1981 TARİHLİ VE 2464 SAYILI KANUNLA KONULMUŞ BULUNAN YANGIN SİGORTA VERGİSİ

29.05.1981 gün ve 2464 sayılı Belediye Gelirler Kanunu'nun 40-44. maddeleri gereğince sigorta kesimine yeni bir mali mükellefiyet daha getirilmiştir. Buda yangın sigorta vergisidir. Bu verginin konusunu, sigorta şirketlerince tahsil edilen yangın sigorta primleri oluşturmaktadır. Verginin mükellefi, primi tahsil eden sigorta şirkettir. Şirket aracı mükellef olup, verginin gerçek mükellefi yangın sigortası yaptıran gerçek ve tüzel kişilerdir. Verginin matrahı, yapılan sigorta dolayısıyla alınan prim tutarlarıdır. Verginin oranı % 10'dur. Türkiye'de sigorta yaptıran bir gerçek veya tüzel kişi güvence satın aldığı için vergi ödemektedir. Halbuki sigorta yaptırmayan kişiler böyle bir vergi ödememektedir. Buda sigorta yaptıran kimsenin vergi ödemek sureti ile cezalandırılmasıdır.²⁸

---

²⁸ Türk Sigortacılığının Geliştirilmesi Semineri, İstanbul Ticaret Odası, Sigorta Mevzuatı ve Sorunları, İstanbul, 1983, s. 47.

İKİNCİ KISIM

TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN GELİŞMESİNİ SAĞLAYACAK POLİTİKALAR

Sigortacılık sektöründe hedeflenen gelişme düzeyine ulaşabilmek için öncelikle sigorta şirketlerinde çalışan personelin eğitimine önem verilmeli, toplumda sigorta bilinci oluşturulmalı, sigorta kavramı geniş halk tabakalarına yayılmalıdır. Bunun yanısıra sigorta dalında kamu ve özel kesim ayrımına son verilmeli, sigorta şirketleri arasında işbirliği sağlanmalı, sigortacılık sektörünün yarattığı kısa ve uzun vadeli fonlar yatırımlara kanalize edilmelidir. Sektörde prim üretimi artırılarak tahsilat sorununa çözüm getirilmeli ve büyük sanayi kuruluşlarının ekonomi üzerindeki etkileri dikkate alınarak bu kuruluşlar sigorta sektörünün genişletilmesi yönünde teşvik edilmelidir. Ülkede enflasyon oranı düşürülerek enflasyonun olumsuz etkileri azaltılmaya çalışılmalı ve bankaların sigortacılığı bırakarak asıl çalışma konusunu teşkil eden bankacılıkla uğraşmaları sağlanmalı ve sektörde önemli boyutlara varan özkaynak yetersizliği giderilerek sigorta şirketlerinin gayri menkullerden ziyade menkul değerlere kaynaklarını aktarmaları sağlanmalıdır.

I - İKTİSADİ OLMAYAN POLİTİKALAR

- 1) Türkiye'de sigortacılık sektörünün arzu edilen gelişme düzeyine ulaşabilmesi için sigorta bilincinin yaratılarak, sigorta kavramı tabana yayılmalıdır. Bugün Türkiye'de sigorta bilinci henüz gereği gibi doğmamış ve sigorta kavramı geniş halk tabakalarına yayılmamıştır. Hatta aydın çevreler bile sigortayı gereği şekilde anlamış değildirler. Bu bakımdan ülkemizde yapılacak ilk iş sigortayı tanıtmak ve yaymaktır. Bu konuda T.R.T.'ye ve eğitim kurumlarına büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir.
- 2) Sigorta dalında kamu ve özel kesim ayrımına son verilmesi gerekmektedir . Kamu ve özel kesim şirketler arasında ayırım yapmak ve kamu kesimine ait sigorta işlerinin kamu kesimine ait şirketlere verilmesi rekabet eşitliğini bozmakta, hizmetin

kalitesini düşürmektedir.

- 3) Sigorta şirketleri arasında samimi bir işbirliği ortamı oluşturulmalı bu yolla Türkiye'de sigortacılık sektörüne saygınlık kazandırılmalıdır. Fakat bugün sigorta şirketleri arasında birlik ve beraberlik her zaman istenilen ölçüde kurulmamıştır.
- 4) Sigorta şirketleri hizmet rekabeti yapmalıdır. Yani; poliçeyi, çabuk, seri ve doğru bir şekilde vermelidir, teminatı doğru, ihtiyaç duyulan şekilde vererek hasarı çabuk ve etkili bir şekilde ödemelidir.
- 5) Türkiye'de sigorta gereği gibi tanınmamaktadır. Bu nedenle sigorta bilinci geniş kitlelere yayılmamıştır. İhmalcilikte sigortacılığın gelişimini engelliyen en önemli faktör olmuştur. Bu sebeple sigorta sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin tanıtım ve reklam işine önem vermeleri yerinde olacaktır. "Türkiye'de Sigorta ve Reasüransları Birliğinin başlatmak istediği Ortak Eğitim ve Reklam Kampanyası" sonuca ulaşamamıştır.²⁹

Önceden sigorta sektörünün parasal gücü bu denli tanıtım kampanyalarına yeterli değildi. Fakat şirketlerin günümüzde milyonları aşan net karlarından oluşturacakları bir fon sayesinde geniş bir tanıtım kampanyası sürdürülebilir.

- 6) Yapılan çeşitli anket çalışmaları sonucu sigorta şirketlerinin iyi hizmet sunmadığı belirtilmiştir. Bilinçsiz ve iyi yetişmemiş personel ve acentaların halk ile ilişkilerinde gerçek dışı beyanlar ve ne olursa olsun poliçe satma isteği sigortacılığın olumsuz poropagandaları olmuştur. Yerine getirilmesi mümkün olmayan vaatlerle adeta kandırılan sigortalının sigortacıya karşı güveni sarsılmıştır.

Bütün bu aksaklıklar eğitimdeki açıklardan kaynaklanmaktadır. Her sektörün kendi özelliğine göre yetişmiş ve uzman bir personel kadrosuna gereksinimi vardır. Sigortacılığın kendine özgü bir dili ve tekniği vardır. Sigortacının bu dili ve tekniği bilmesi bunun yanında, Ekonomi, Hukuk, Muhasebe, Bilgisayara ve geniş kültüre ihtiyacı vardır. Bunu sağlayacak eğitim personele kazandırılmalıdır.

²⁹ Hanefi ULUTEKİN, "Türkiyede Sigortacılığın Gelişimi ve Geliştirme İmkanları", Türk Sigortacılığının Geliştirilmesi, İ.T.O.Yo. No. 1987-4, İstanbul, s. 20

II - İKTİSADİ POLİTİKALAR

1) sigorta kesiminin en önemli işlevi fon yaratma gücüne sahip bulunmasıdır. Sigorta kesimi gönüllü tasarruflar yoluyla fon yaratır. Bu açıdan yatırımlarda kullanılacak fonlar sağlar. Fon yaratma açısından hayat sigortaları ile diğer sigorta kollarının işlevleri farklıdır. Hayat sigortaları, uzun vadeli yatırımlarda kullanılacak fonlar sağlar ve sigortacılıkta fon yaratmada özel bir yeri vardır. Bunun için öncelikle Türkiye'de hayat sigortasının geliştirilmesi gerekir. (Dövizle endeksli hayat poliçeleri, v.b...) Hayat sigortasının geliştirilebilmesi için Türkiye'de Türk parasının sürekli değer kaybına uğramasının önlenmesi ve fiyat istikrarını sağlamaya yönelik politikalar izlenmelidir.

Ayrıca kamu kesiminde yatırımları büyük rakamlara ulaşan kamu kuruluşlarının sigortaya gitmeyerek, kendi bünyelerinde bir sigorta fonu oluşturmaları ve riskleri bu fondan karşılama yoluna gitmeleri önlenmelidir. Çünkü; bu uygulamaya giden şirket reasürans uygulaması yapmadığı için risk bütünü ile bünyede kalıyor ve ileride hasar meydana geldiği zaman telafi edilemeyecek kayıplar meydana geliyor.

Sigortacılık sektörünün yarattığı kısa ve uzun vadeli fonlar yatırımlara kanalize edilmeli plasman olarak kalmamalıdır.

2) Sektörde prim üretimi artırılmalıdır. Bunu sağlamak için satılan poliçe sayısı artırılmalıdır. Poliçe sayısının artması sigorta adedini artırır fakat bu yalnız başına yeterli değildir. Adet içinde rizikonun çoğaltılması gerekmektedir. Örneğin; Satılan yangın poliçelerini artması adedi arttıracak yangınla beraber deprem, fırtına, seylap, toprak kayması, duman v.b. gibi rizikoların çoğaltılması sektörde prim üretimini artırarak dengeli bir portföye ulaşılmasını sağlayacaktır.

1989 yılında Türkiye'de sigortacılık sektörü toplam direkt prim üretimi 2 trilyon 219 milyar lira olmuştur. Hayat branşında büyüme oranı % 169.9 iken hayat dışı branşlar direkt prim üretimi toplamı % 97.5'lik büyüme göstermiştir.

- 3) T.T.K.'nda ayrı bir "Sigorta Kanunu" oluşturulmalıdır. T.T.K.'nun 5. kitabı sigorta kanunu ile ilgili olmakla beraber, günün ihtiyaçlarına cevap verecek durumda değildir. Sigortacı - sigortalı ilişkilerini en ince ayrıntılarına kadar düzenleyen, bürokrasiyi ortadan kaldıran, günün ihtiyaçlarına uygun bir sigorta kanunu, son derece ekonomik ve sosyal yönleri bulunan sigortacılığın gelişmesine büyük katkıda bulunacaktır.
- 4) Tahsilat sorununa gerçekçi bir çözüm getirilmelidir. 21.08.1988 tarihli 19906 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmeliği göre, poliçenin tanzimi esnasında peşin olarak tahsil edilecek ilk taksit, prim tutarının % 40'ndan aşağı olmayacak ve bakiye için 6 aydan fazla süre verilmeyecekti. Bu hükümlere aykırı işlemler ve mukavele hükümlerinin geçersiz olduğu ve ve cezayı gerektirdiği belirtilmiştir. Bu kurallara hemen hemen hiç kimse uymadığı halde bugüne kadar birine ceza verildiği de duyulmamıştır. Bu kural istisnasız uygulanmalı uygulanamıyorsa bir an evvel değiştirme yoluna gidilmelidir. Tahsilatta başarılı olunabilmesi için öncelikle tahsilat işlemleri ile ilgilenecek ayrı bir servis oluşturulması, şubelerin tahsilatlarının merkezden devamlı takip edilmesi, hasar servisinin tahsilatla işbirliği halinde bulunması gerekmektedir.³⁰
- 5) Sigortacılık sektöründe Mali kar temel alınmalı, teknik kar en alt düzeyde tutulmalıdır. Yabancı sigorta şirketlerinde durum böyledir. Bizde sigorta sektörünün kar oranı % 60-65 iken yabancı sigorta şirketlerinde % 30-35'dir . Türkiye'de teknik kar yüksek tutulmaktadır. 1989'da 24 büyük şirket ortalamasına göre teknik kar, Toplam karın % 49'unu oluşturmaktadır. İşte bizim sigorta sektörünün çarpıklığı buradadır. Teknik kar okadar yüksektirki sigortacılar fon yaratma konusuna eğilememektedirler.
- 6) Büyük sanayi kuruluşlarının piyasalarda etkili oldukları gerçeği dikkate alınarak büyük sanayi kuruluşları sigorta sektörünün genişletilmesi yönünde teşvik edilmelidir.
- 7) Türkiye'de sigortacılık sektöründe gelişme sağlayabilmek için hayat sigortalıları, ihracat kredi sigortalıları, tarım sigortalıları,

---

³⁰ Hüseyin ÖZGÜN, Sigorta Dünyası Dergisi, S. 368, (Ekim 1990), s. 25

mevduat sigortaları yaygınlaştırılmalıdır. Bugün hayat sigorta poliçeleri yavaş yavaş dövize endeksli hale dönüştürülmüş, ihracat kredi sigortaları kurulmuş ve bankalarda toplanan tasarruf mevduatı T.C. Merkez Bankası nezdinde kurulan mevduat sigorta fonu ile sigortalı hale getirilmiş olmasına rağmen yaygınlaştırılmamıştır.

- 8) Ülkedeki enflasyon oranı düşürülmelidir. Ülke ekonomisinde görülen sürekli fiyat artışları sigortacı ve sigortalı üzerinde olumsuz etkiler meydana getirir. Sigortalının ödediği primler artar ve hasar anında ödenen tazminat kaybı karşılayamaz. Sigortacı açısından da mali yapıyı zayıflatarak giderlerin artmasına sebep olur.³¹
- 9) Sağlık pazarlama teşkilatı ile bilgili istihlal teşkilatının kurulması ve başarılı şekilde çalışması sağlanmalıdır. Sigorta acentelerinin başka işle uğraşmadan yalnız sigorta işleri yapmaları idealdir. Sadece sigortacılıkla uğraşan acentelerin gerekli portföyü elde edinceye kadar şirket tarafından denetlenmesi esas olmalıdır.
- 10) Bankaların esas çalışma konusunu teşkil eden bankacılıkla uğraşmaları sigortacılığı bırakmaları sağlanmalıdır. Fakat bankaların sigortacılık faaliyetleri ile mutlaka uğraşmaları isteniyorsa sadece verdikleri kredinin miktarı kadar (teminat olarak) sigorta yapmaları sağlanmalıdır. Acentelere bazı teşvik tedbirleri getirilmelidir.
- 11) Sigorta şirketlerinde maliyetlerin ucuzlatılarak tarifelerin cazip hale getirilmesi, giderlerin azaltılması, aynı zamanda gelirlerin artırılması sağlanmaya çalışılmalıdır. Geçerli ekonomik koşullar içinde giderlerin azaltılması mümkün değildir. Bu nedenle prim üretimini artırılması ve üretim içindeki genel gider oranının düşürülmesi sağlanmaya çalışılmalıdır.

Türkiyede şu anda uygulanan prim ve tarife sistemi; devletce tek taraflı olarak narh şeklinde tesbit ediliyor ve sigorta şirketlerince aynen uygulanıyordu. Oyse devlet yine bu sigorta primleri tarifelerini tespit etse fakat bu tarifeye azami

---

³¹ Türk Sigortacılığının Geliştirilmesi Semineri, Türkiye'de Sigortacılığının Gelişimi, İ.T.O, İstanbul, 1983, s.43.

hadleri gösterse yani; şirketler rekabet ortamında daha düşük tarifeler uygulayabilse sigortacılık açısından daha olumlu gelişmeler sağlanacaktır.

- 12) Pool'lar teşvik edilerek dışa açılma sağlanmalıdır. Şirketlerin kendi üzerlerinde tutarak yada oluşturulan pool'lere kapasite tanıyarak dışarıdan reasürans almaları hem mesleklerini gereği hemde yurda döviz getirici bir işlemdir. Geçmiş yıllarda sigorta şirketlerini bu uygulamaya gitmiş ancak kur garantisi olmadığından zarar etmişlerdir. Kur garantisi yada dışarıda döviz tutma yetkisi verildiği takdirde ülkemizde mevcut reasürans kapasitesiyle önemli miktarda döviz girdisi sağlanabilecekti.
- 13) Sigorta prim portföyünün büyümesi ve fon oluşturulması, sigorta bilincinin yaygınlaştırılmasının sağlanması, konu ve üçüncü şahısların korunması bakımından bazı sigorta türleri zorunlu hale getirilmelidir. Örnek; yangın sigortalarının tüm fabrika ve ticari işletmeler için zorunlu hale getirilmesi.

III - MALİ POLİTİKALAR

Türkiye'de mali kesim şu kuruluşlardan oluşmaktadır;

- 1) Ticari Bankalar
- 2) Bankerler
- 3) Kooperatifler
- 4) Sigorta Şirketleri
- 5) Sosyal Güvenlik Kuruluşları
- 6) Kalkınma Bankaları
- 7) T.C. Merkez Bankası

Bu kuruluşlar içerisinde mali varlık açısından en zayıf olanı, yapılan incelemelere göre, sigorta şirketleridir. Bu durumda mali kesim içinde büyük bir potansiyele sahip olan sigorta şirketlerinin

güçlendirilmesi gerekir bunun için;

- 1) Sigortacılık sektöründe önemli boyutlara varan özkaynak yetersizliğine çözüm getirilmelidir. Sektörde mevcut sigorta ve reasürans şirketlerinin 1989'da nominal sermayeleri toplamı 88 milyar, ödenmiş sermayeleri 328 milyar ve öz kaynakları 588 milyar lira kadardır.
- 2) Sigorta şirketlerinin kaynakları büyük ölçüde gayrimenkule dayanmaktadır. Buda sermaye piyasasının gelişmesine engel olmaktadır. Bu sebeple sigorta şirketlerinin kaynaklarının menkul değerlere yatırılması sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunacaktır. 1988-89-90 yıllarında sigorta şirketleri yatırımlarının % 43'ünü gayrimenkullere ayırmışlardır.³²
- 3) Türkiye'de sigorta sektörünün gelişmesini önleyen en büyük etken Sigorta Muameleleri vergisi olmuştur. Bu verginin oranı başlangıçta % 25 iken, 1981 yılında kabul edilen 2447 sayılı kanunla % 15'e indirilmiş fakat sektör üzerindeki olumsuz etkisi yok edilememesine rağmen hafifletilmiştir. Sigorta Muameleleri Vergisi'nin kaldırılması sektör adına faydalı olacaktır.
- 4) Sektör üzerindeki gerek vasıtalı gerek vasıtasız vergi yükü kaldırılmalı bu sağlanmıyorsa bu yük hafifletilmelidir.

---

³² Cafer UNAY, "Sigorta Dünyası" s. 15 (1990), İstanbul, s. 32

IV - TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990 YILI SONUÇLARI

Türkiye'de sigortacılık sektörü içinde faaliyet gösteren belli başlı sigorta şirketlerinin 1989 ve 1990 yılları itibariyle gerçekleştirdikleri direkt prim üretimleri ve sektör içinde sahip oldukları pazar payları her bir sigorta branşı itibariyle sayısal toplam ve grafikler yardımıyla gösterilmeye çalışılmıştır.

TABLO I

**TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990
YILI SONUÇLARI
(HAYAT)**

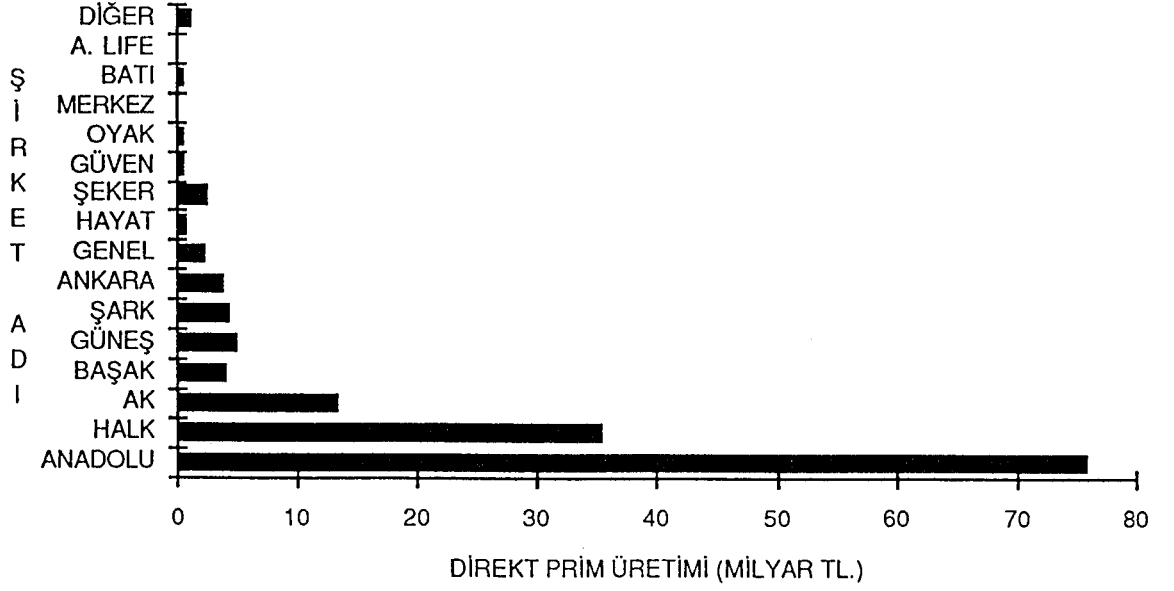
' 90 SIRA NO	ŞİRKET ADI	DİREKT PRİM ÜRETİMİ (MİLYON TL.)		ARTIŞ ORANI (%)	PAZAR PAYI (%)		' 89 SIRA NO
		' 89	' 90		' 89	' 90	
1	ANADOLU	76.150	182.526	139,7	50,10	40,44	1
2	HALK	35.627	136.995	284,5	23,44	30,36	2
3	AK	13.616	33.645	147,1	8,96	7,46	3
4	BAŞAK	4.261	18.79	341,0	2,80	4,16	6
5	GÜNEŞ	5.051	18.442	265,1	3,32	4,09	4
6	ŞARK	4.373	14.279	226,5	2,88	3,16	5
7	ANKARA	3.884	10.204	162,7	2,56	2,26	7
8	GENEL	2.351	9.504	304,3	1,55	2,11	9
9	HAYAT	783	6.315	706,5	0,51	1,40	10
10	ŞEKER	2.542	5.156	102,8	1,67	1,14	8
11	GÜMEN	553	3.710	570,9	0,36	0,82	13
12	OYAK	654	3.321	407,8	0,43	0,74	11
13	MERKEZ	79	3.008	3707,6	0,05	0,67	20
14	BATI	628	1.286	104,8	0,41	0,28	12
15	A. LIFE	94	1.125	1096,8	0,06	0,25	18
	DİĞER	1.350	2.989	121,4	0,90	0,66	
	TOPLAM	151.996	451.295	196,9	100,00	100,00	

* Kolonlardaki sayılar toplamı, yuvarlamalar nedeniyle genel toplamı tutmayabilir.

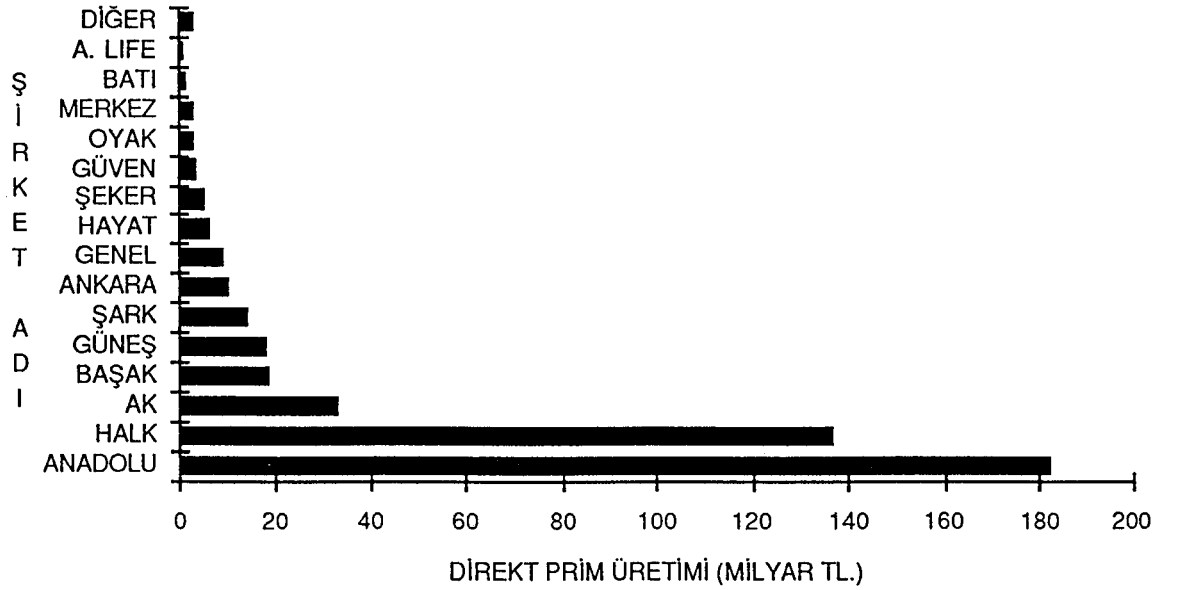
Kaynak: Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Sigortacılık Sektörü 1990 Yılı Sonuçları ile İlgili Rapor

Ülkemizde faaliyet gösteren bazı sigorta şirketlerinin 1989 ve 1990 yılında gerçekleştirmiş oldukları direkt prim üretimlerine ve buna bağlı olarak sahip oldukları pazar payı incelendiğinde; 1989 ve 1990 yıllarında gerek direkt prim üretimi ve gerekse sahip olduğu pazar payı açısından Anadolu sigorta ilk sırada yer alırken bu şirketi 1989 yılında sırasıyla Halk, Ak, Güneş, Şark, Başak, Ankara, Şeker, Genel, Hayat, Batı, Güven sigorta şirketleri takip etmekte olup 1990 yılında sırasıyla Başak, Hayat, Gücen, Merkez ve A. Life sigorta şirketleri atılım yaparak direkt prim üretimleri ve pazar paylarını önemli ölçüde artırmışlardır.

1989 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ (HAYAT)

1990 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ (HAYAT)

TABLO II

**TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990
YILI SONUÇLARI
(HAYAT DIŞI)**

' 90 SIRA NO	ŞİRKET ADI	DİREKT PRİM ÜRETİMİ (MİLYON TL.)		ARTIŞ ORANI (%)	PAZAR PAYI (%)		' 89 SIRA NO
		' 89	' 90		' 89	' 90	
1	ŞARK	102.309	205.652	101,0	11,43	11,63	2
2	ANADOLU	110.550	191.332	73,1	12,35	10,82	1
3	GÜNEŞ	91.703	159.157	73,6	10,24	9,00	3
4	HALK	68.756	153.291	122,9	7,68	8,67	4
5	AK	61.604	116.847	89,7	6,88	6,61	5
6	BAŞAK	60.295	109.656	81,9	6,74	6,20	6
7	RAY	38.690	81.723	111,2	4,32	4,62	7
8	İSVİÇRE	30.896	70.857	129,3	3,45	4,01	9
9	İMTAŞ	29.279	63.351	116,4	3,27	3,58	10
10	OYAK	22.718	55.422	144,0	2,54	3,13	13
11	ŞEKER	31.872	54.935	72,4	3,56	3,11	8
12	GÜVEN	28.915	45.557	57,6	3,23	2,58	11
13	ANKARA	28.824	44.059	52,9	3,22	2,49	12
14	BATI	22.056	40.323	82,8	2,46	2,28	14
15	GENEL	18.935	37.427	97,7	2,12	2,12	15
	DİĞER	147.766	338.586	129,1	16,51	19,15	
	TOPLAM	895.169	1.768.175	97,5	100,00	100,00	

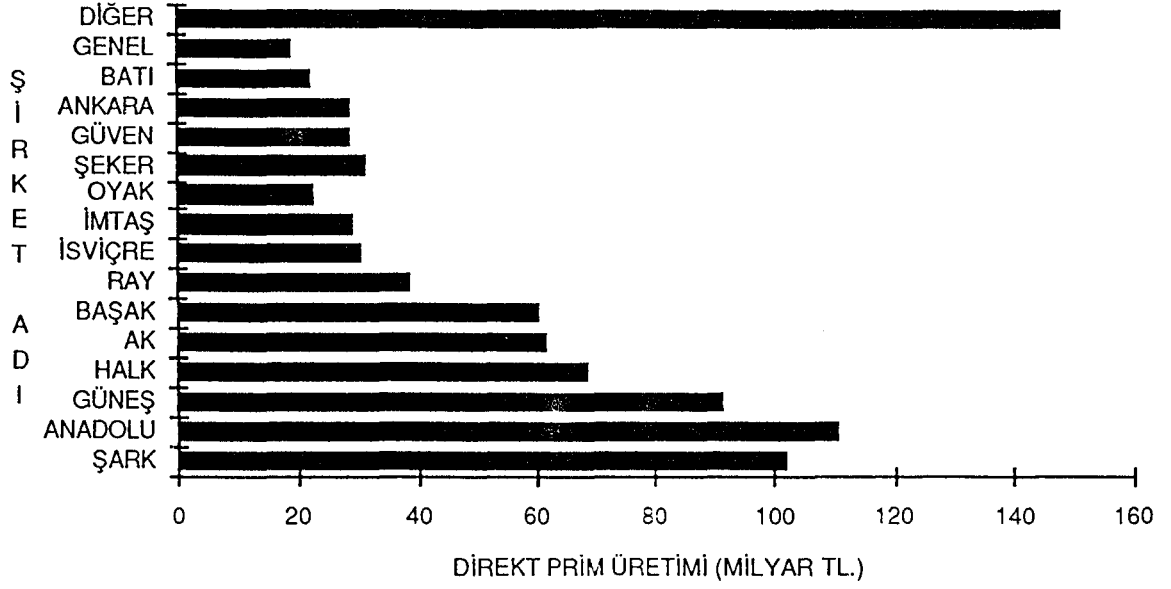
* Kolonlardaki sayılar toplamı, yuvarlamalar nedeniyle genel toplamı tutmayabilir.

Kaynak: Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Sigortacılık Sektörü 1990 Yılı Sonuçları ile İlgili Rapor

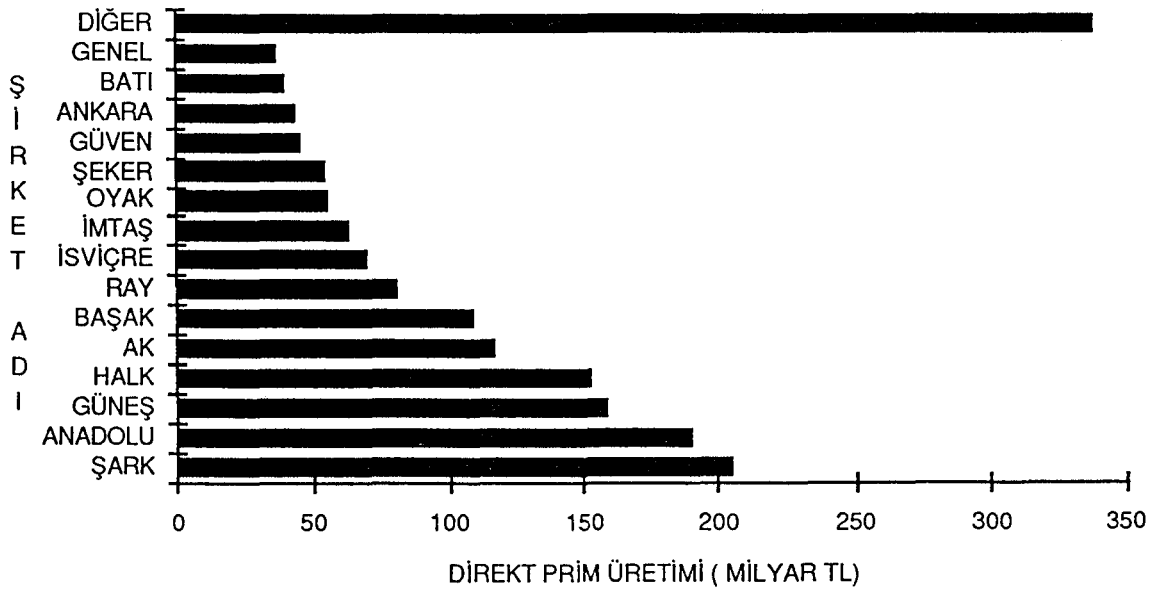
Sigorta şirketlerine 1989 -90 yılları içerisinde hayat sigorta branşı dışında elde ettikleri sonuçlara bakıldığında 1989 yılı içerisinde Anadolu Sigorta direkt prim üretimi ve sahip olduğu pazar payı açısından ilk sırada yer alırken 1990 yılında % 11,63 pazar payı ve 205,652 milyar TL.' lik direkt prim üretimi ile ilk sırayı Şark Sigorta Şirketi almıştır.

Sektörde toplam olarak 1989 yılı için 895,169 Milyar TL. 1990 yılı için 1,768,175 Trilyonluk direkt prim üretimi sağlanmıştır.

**1989 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ
(HAYAT DIŞI)**

**1990 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ
(HAYAT DIŞI)**

TABLO III

**TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990
YILI SONUÇLARI
(YANGIN)**

' 90 SIRA NO	ŞİRKET ADI	DİREKT PRİM ÜRETİMİ (MİLYON TL.)		ARTIŞ ORANI (%)	PAZAR PAYI (%)		' 89 SIRA NO
		' 89	' 90		' 89	' 90	
1	ANADOLU	34.671	50.097	44,5	13,32	11,39	1
2	BAŞAK	23.901	48.330	102,2	9,18	10,99	4
3	ŞARK	24.452	44.909	83,7	9,39	10,21	3
4	HALK	23.175	42.060	81,5	8,90	9,56	6
5	GÜNEŞ	29.301	39.703	35,5	11,25	9,03	2
6	AK	23.503	37.744	60,6	9,03	8,58	5
7	İMTAŞ	8.987	16.498	83,6	3,45	3,75	7
8	İSVİÇRE	6.800	14.967	120,1	2,61	3,40	12
9	ŞEKER	8.959	13.727	53,2	3,44	3,12	8
10	GÜVEN	8.878	12.754	43,7	3,41	2,90	9
11	GENEL	7.171	12.574	75,3	2,75	2,86	10
12	ANKARA	6.873	9.686	40,9	2,64	2,20	11
13	OYAK	4.784	8.547	78,7	1,84	1,94	14
14	C. UNION	1.512	8.191	441,7	0,58	1,86	27
15	EMEK	4.275	7.976	86,6	1,64	1,81	16
	DİĞER	43.106	72.152	67,4	16,57	16,40	
	TOPLAM	260.348	439.915	69,0	100,00	100,00	

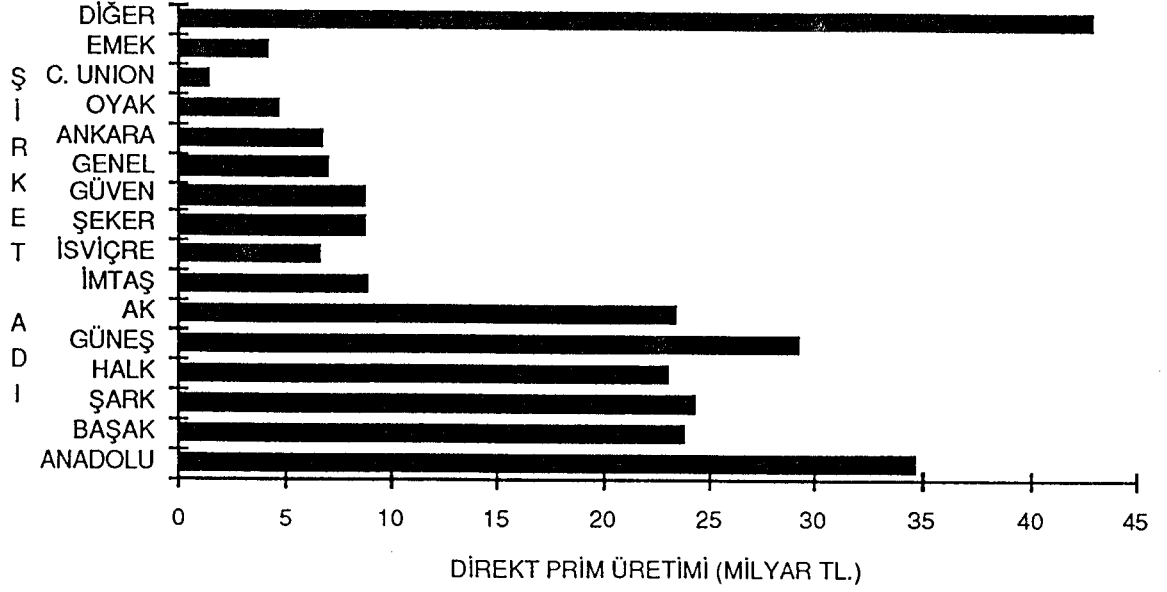
* Kolonlardaki sayılar toplamı, yuvarlamalar nedeniyle genel toplamı tutmayabilir.

Kaynak: Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Sigortacılık Sektörü 1990 Yılı Sonuçları ile İlgili Rapor

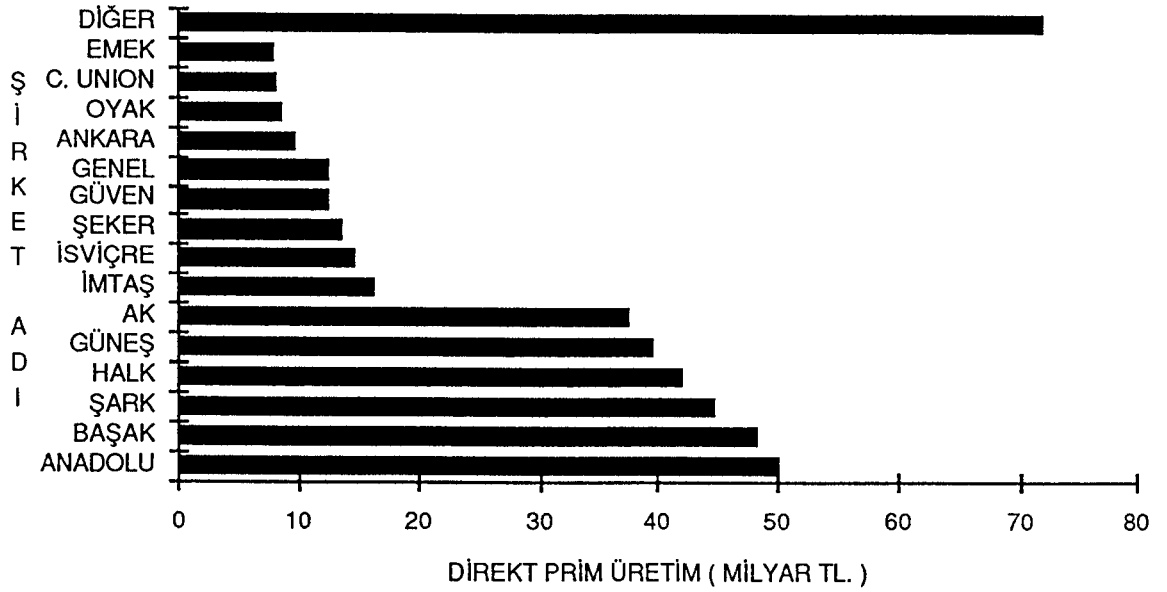
Sigortacılık sektöründeki faaliyetler Yangın Sigortası branşında incelendiğinde Anadolu Sigorta 1989 ve 90 yıllarında direkt prim üretimi ve pazar payı açısından ilk sırada yer alırken 1990 yılında şirketin pazar payı %13.32'den %11.39'a düşmüştür. Genel olarak 1990 yılında direkt prim üretiminde artış sağlanmasına rağmen 1989 yılıyla karşılaştırıldığında Anadolu, Güneş, Ak, Şeker, Güven, Ankara Sigorta Şirketlerinin pazar paylarının gerilediği görülmektedir.

Sektörde toplam direkt prim üretimi 1989 yılında 260,345 Milyar, 1990 yılında 439,915 Milyar olarak gerçekleşmiştir.

1989 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ
(YANGIN)

1990 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ
(YANGIN)

TABLO IV

**TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990
YILI SONUÇLARI
(NAKLİYAT)**

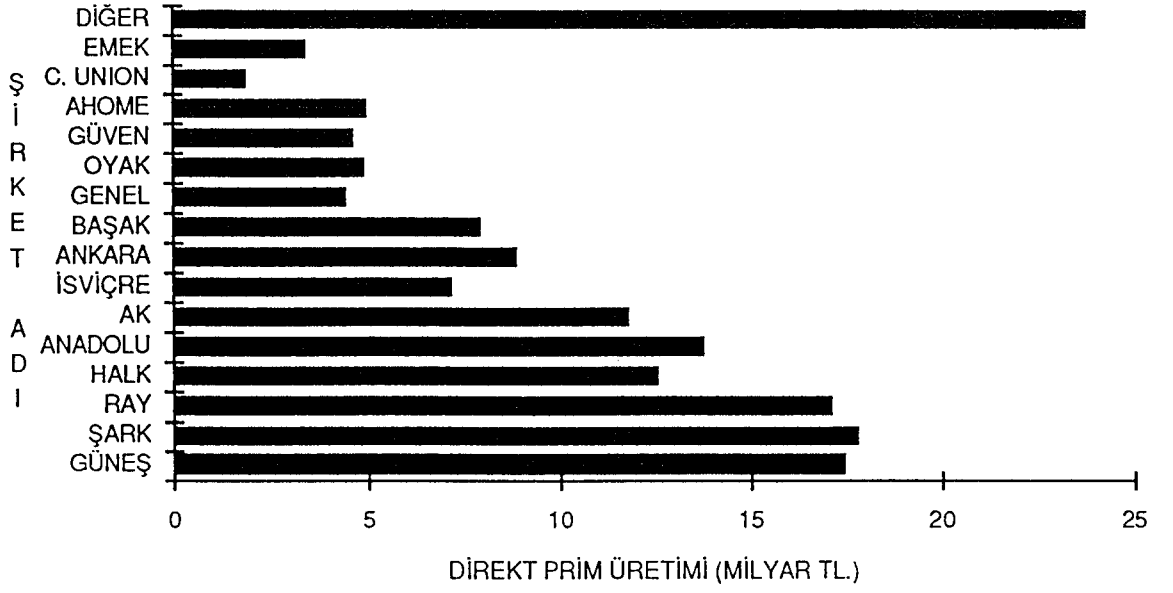
' 90 SIRA NO	ŞİRKET ADI	DİREKT PRİM ÜRETİMİ (MİLYON TL.)		ARTIŞ ORANI (%)	PAZAR PAYI (%)		' 89 SIRA NO
		' 89	' 90		' 89	' 90	
1	GÜNEŞ	17.494	29.599	69,2	10,74	10,92	2
2	ŞARK	17.828	29.500	65,5	10,94	10,88	1
3	RAY	17.183	25.655	49,3	10,55	9,46	3
4	HALK	12.640	21.249	68,1	7,76	7,84	5
5	ANADOLU	13.822	20.802	50,5	8,48	7,67	4
6	AK	11.810	18.656	58,0	7,25	6,88	6
7	İSVİÇRE	7.243	13.984	93,1	4,45	5,16	9
8	ANKARA	8.885	11.190	25,9	5,45	4,13	7
9	BAŞAK	7.977	9.477	18,8	4,90	3,50	8
10	GENEL	4.415	9.379	112,4	2,71	3,46	13
11	OYAK	4.940	9.054	83,3	3,03	3,34	11
12	GÜVEN	4.676	6.245	33,6	2,87	2,30	12
13	AHOME	4.989	6.178	23,8	3,06	2,28	10
14	C. UNION	1.874	5.601	198,9	1,15	2,07	19
15	EMEK	3.409	5.210	52,8	2,09	1,92	14
	DİĞER	23.745	49.336	107,8	14,57	18,19	
	TOPLAM	162.930	271.116	66,4	100,00	100,00	

* Kolonlardaki sayılar toplamı, yuvarlamalar nedeniyle genel toplamı tutmayabilir.

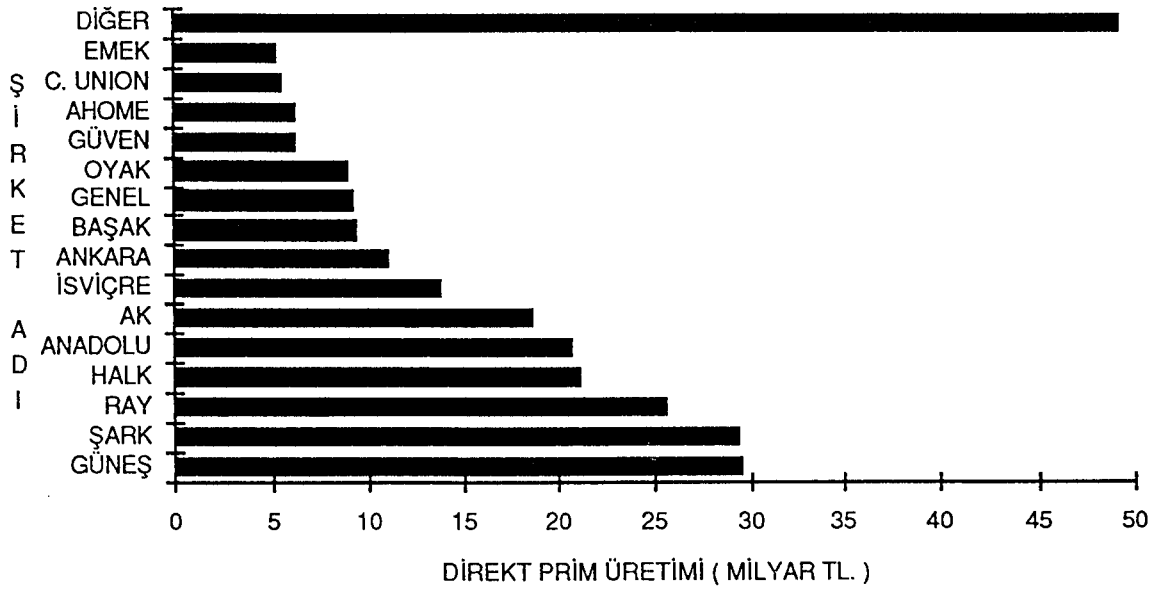
Kaynak: Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Sigortacılık Sektörü 1990 Yılı Sonuçları ile İlgili Rapor

Sigorta şirketlerinin Nakliyat sigorta branşında gerçekleştirmiş oldukları direkt prim üretimi 1989 yılında 162.930 Milyar TL. iken 1990 yılında 271.116 Milyar TL.'ye yükselmiş ve % 66.4'lük bir artış sağlanmıştır. % 10.94'lük pazar payı ile Şark Sigorta Şirketi nakliyat sigorta branşında ilk sırada yer alırken 1990 yılında % 10.92'lik pazar payı ile Güneş Sigorta Şirketi ilk sırada yer almaktadır.

1989 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ (NAKLİYAT)

1990 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ (NAKLİYAT)

TABLO V

**TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990
YILI SONUÇLARI
(KAZA)**

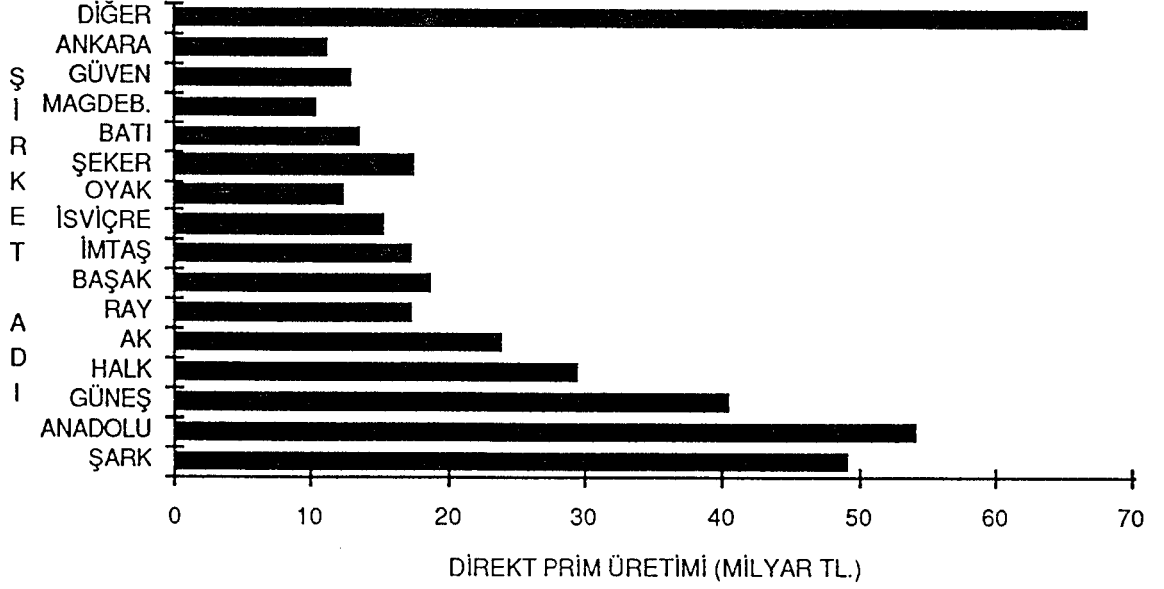
' 90 SIRA NO	ŞİRKET ADI	DİREKT PRİM ÜRETİMİ (MİLYON TL.)		ARTIŞ ORANI (%)	PAZAR PAYI (%)		' 89 SIRA NO
		' 89	' 90		' 89	' 90	
1	ŞARK	49.214	119.45	142,7	11,96	12,37	2
2	ANADOLU	54.244	112.667	107,7	13,19	11,67	1
3	GÜNEŞ	40.468	82.183	103,1	9,84	8,51	3
4	HALK	29.609	81.214	174,3	7,20	8,41	4
5	AK	23.895	56.305	135,6	5,81	5,83	5
6	RAY	17.319	49.418	185,3	4,21	5,12	8
7	BAŞAK	18.706	40.345	115,7	4,55	4,18	6
8	İMTAŞ	17.299	40.212	132,5	4,21	4,16	9
9	İSVİÇRE	15.376	39.306	155,6	3,74	4,07	10
10	OYAK	12.407	33.655	171,3	3,02	3,48	13
11	ŞEKER	17.476	30.633	75,3	4,25	3,17	7
12	BATI	13.736	27.389	99,4	3,34	2,84	11
13	MAGDEB.	10.458	24.567	134,9	2,54	2,54	15
14	GÜVEN	13.035	23.794	82,5	3,17	2,46	12
15	ANKARA	11.358	22.182	95,3	2,76	2,30	14
	DİĞER	66.739	182.522	173,5	16,21	18,89	
	TOPLAM	411.340	956.842	134,8	100,00	100,00	

* Kolonlardaki sayılar toplamı, yuvarlamalar nedeniyle genel toplamı tutmayabilir.

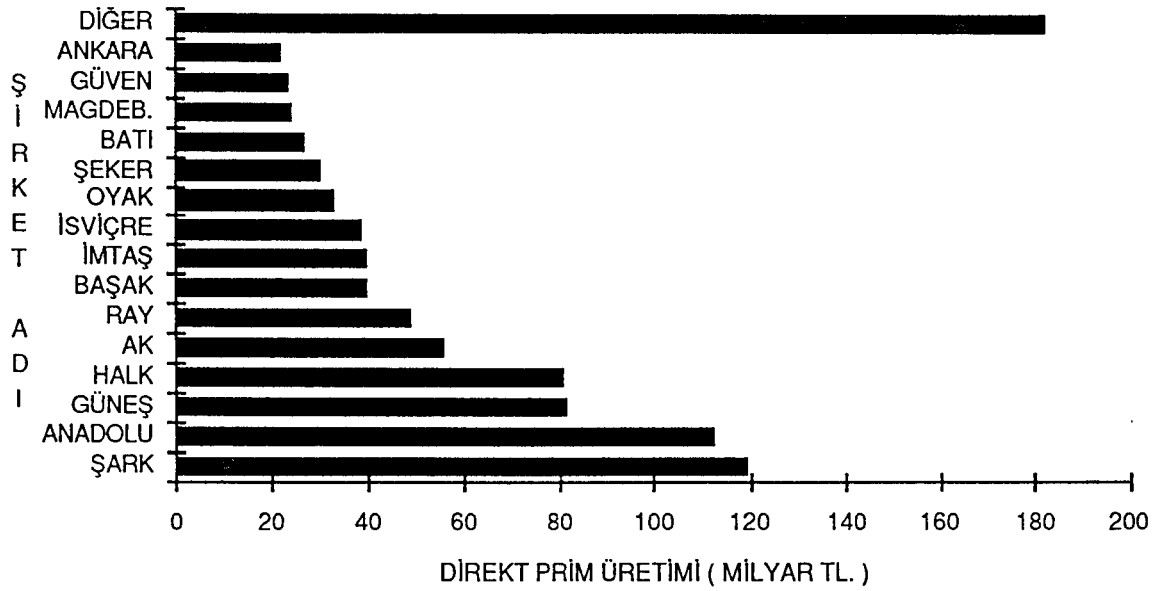
Kaynak: Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Sigortacılık Sektörü 1990 Yılı Sonuçları ile İlgili Rapor

Sigorta branşları içerisinde Kaza sigorta branşı ile ilgili sonuçlara bakıldığında genel olarak; 1989 yılında 411.340 Milyar TL ve 1990 yılında 956.842 Milyar TL' lik bir direkt prim üretimi ile % 134.8' lik bir artış sağlandığı görülmektedir. 1989 yılında Kaza sigorta branşında 54.244 Milyar TL ile gerçekleştirdiği direkt prim üretimi ve % 12.37 pazar payı ile Şark sigorta şirketi ilk sırada yer alırken 1990 yılı için bu şirketi sırasıyla Anadolu, Güneş, Halk, Ak, Ray, Başak, İmtaş, İsviçre, Oyak, Şeker, Batı sigorta şirketleri takip etmektedir.

1989 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ
(KAZA)

1990 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ
(KAZA)

TABLO VI

**TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990
YILI SONUÇLARI
(TARIM)**

' 90 SIRA NO	ŞİRKET ADI	DİREKT PRİM ÜRETİMİ (MİLYON TL.)		ARTIŞ ORANI (%)	PAZAR PAYI (%)		' 89 SIRA NO
		' 89	' 90		' 89	' 90	
1	BAŞAK	6.031	7.461	23,7	54,63	35,52	1
2	HALK	1.710	4.029	135,6	15,49	17,57	2
3	AK	715	2.125	197,2	6,48	9,26	5
4	ŞEKER	1.033	2.032	96,7	9,36	8,86	3
5	ANADOLU	754	1.882	149,6	6,83	8,21	4
6	MERKEZ	53	1.691	3090,6	0,48	7,37	8
7	ŞARK	379	1.690	345,9	3,43	7,37	6
8	GÜNEŞ	362	1.608	344,2	3,28	7,01	7
9	TAM	2	252	12500,0	0,02	1,10	9
10	EGE BAL	-	127	-	-	0,55	-
	DİĞER	-	41	-	-	0,18	
	TOPLAM	11.040	22.939	107,8	100,00	100,00	

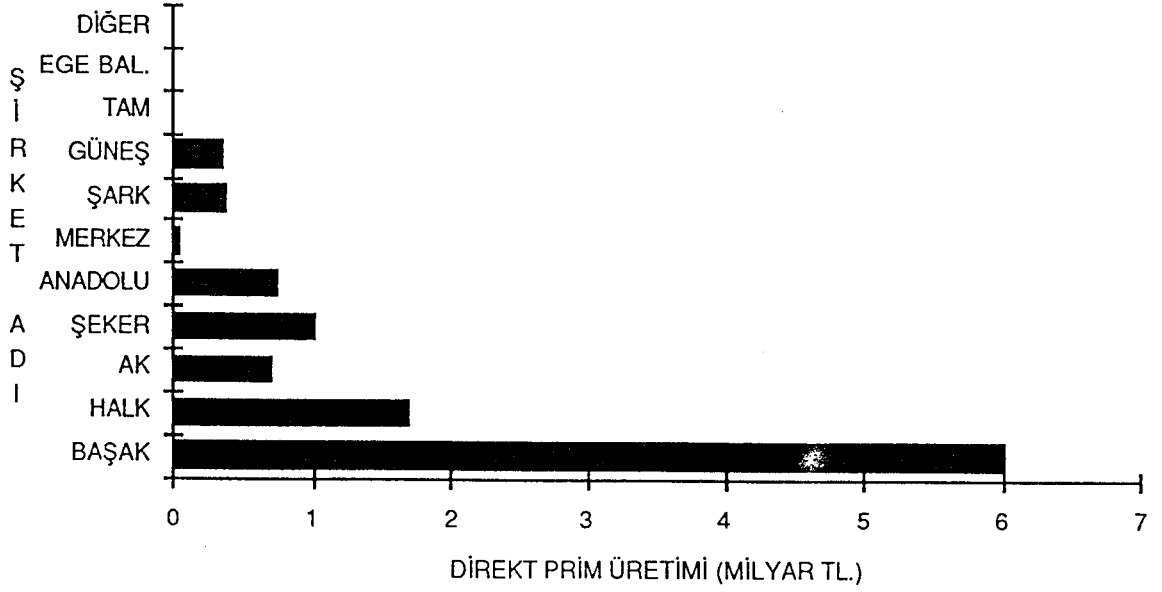
* Kolonlardaki sayılar toplamı, yuvarlamalar nedeniyle genel toplamı tutmayabilir.

Kaynak: Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Sigortacılık Sektörü 1990 Yılı Sonuçları ile İlgili Rapor

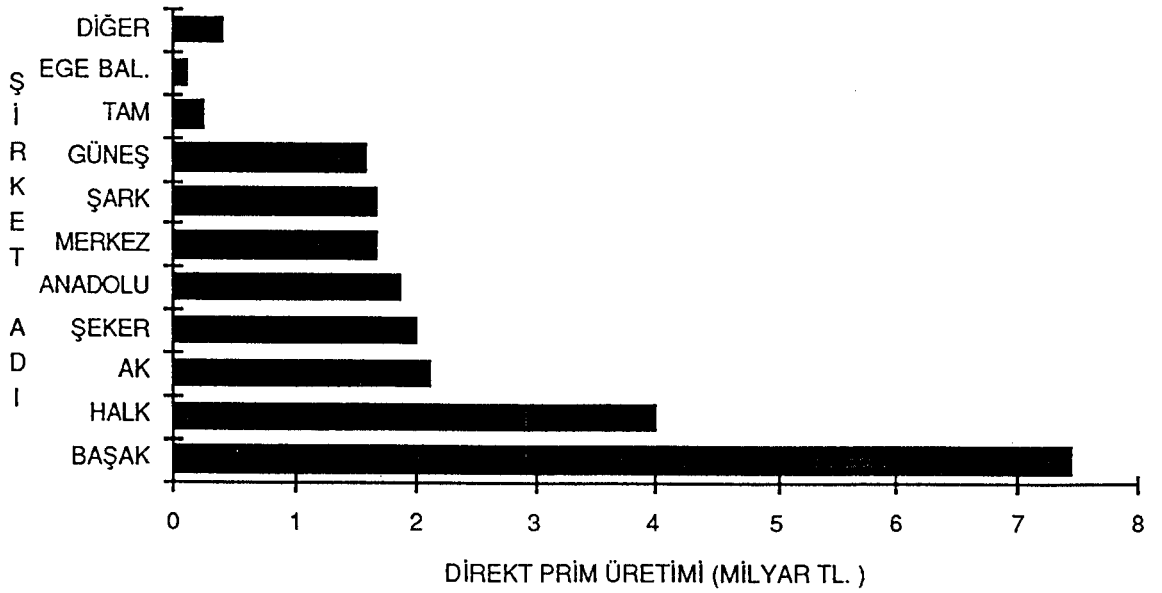
Türkiye ekonomisine bakıldığında çok eski yıllardan günümüze kadar geçen zaman içinde Tarımın ülke ekonomisinde önemli bir yer tuttuğu görülmesine rağmen Tarım sigortalarına gereken önem verilmemiştir.

Sigortacılık sektöründe Tarım sigorta branşı ile ilgili verilere bakıldığında 1989 yılında Toplam 11.040 Milyar TL ve 1990 yılında 22.939 Milyar TL'lik direkt prim üretiminin gerçekleştirildiği görülmektedir. Direkt prim üretiminde 1990 yılında 89 yılına göre bir artış sağlanmışsada diğer sigorta branşları ile karşılaştırıldığında direkt prim üretiminin yetersiz olduğu görülmektedir. 1989 ve 90 yıllarında Tarım sigorta branşında Başak Sigorta Şirket % 23.7'lik direkt prim üretimi artışı ile ilk sırayı almıştır.

1989 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ (TARIM)

1990 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ (TARIM)

TABLO VII

TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜ 1989-1990
YILI SONUÇLARI
(TOPLAM)

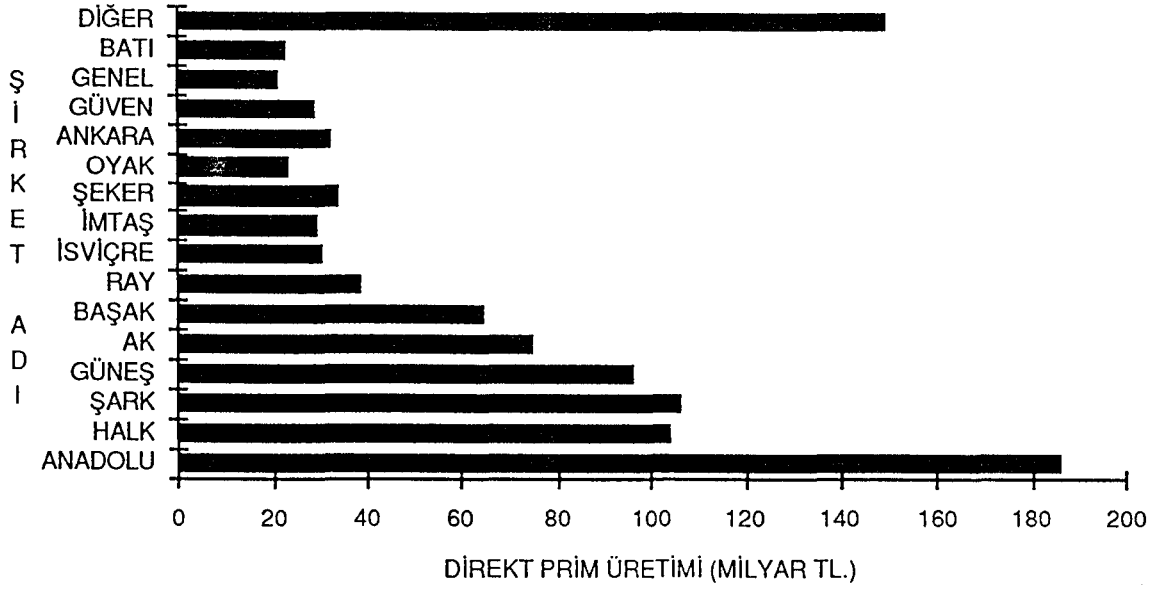
' 90 SIRA NO	ŞİRKET ADI	DİREKT PRİM ÜRETİMİ (MİLYON TL.)		ARTIŞ ORANI (%)	PAZAR PAYI (%)		' 89 SIRA NO
		' 89	' 90		' 89	' 90	
1	ANADOLU	186.700	373.858	100,2	17,83	16,84	1
2	HALK	104.383	290.286	178,1	9,97	13,08	3
3	ŞARK	106.682	219.932	106,2	10,19	9,91	2
4	GÜNEŞ	96.754	177.599	83,6	9,24	8,00	4
5	AK	75.220	150.492	100,1	7,18	6,78	5
6	BASAĞ	64.556	128.446	99,0	6,16	5,79	6
7	RAY	38.938	82.555	112,0	3,72	3,72	7
8	İSVİÇRE	30.896	71.209	130,5	2,95	3,21	10
9	İMTAŞ	29.696	63.351	113,3	2,84	2,85	11
10	ŞEKER	34.414	60.091	74,6	3,29	2,71	8
11	OYAK	23.372	58.743	151,3	2,23	2,65	13
12	ANKARA	32.708	54.263	65,9	3,12	2,44	9
13	GÜVEN	29.468	49.267	67,2	2,81	2,22	12
14	GENEL	21.286	46.931	120,5	2,03	2,11	15
15	BATI	22.683	41.609	83,4	2,17	1,87	14
	DİĞER	149.407	350.838	134,8	14,27	15,82	
	TOPLAM	1.047.165	2.219.470	112,0	100,00	100,00	

* Kolonlardaki sayılar toplamı, yuvarlamalar nedeniyle genel toplamı tutmayabilir.

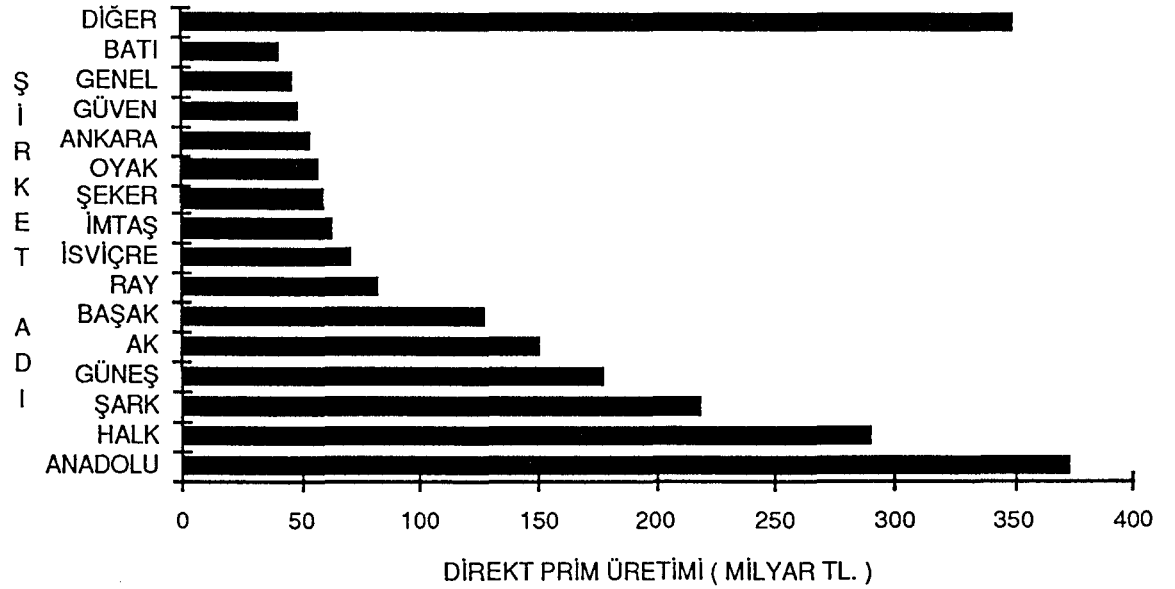
Kaynak: Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Sigortacılık Sektörü 1990 Yılı Sonuçları ile İlgili Rapor

Sigortacılık sektöründe sigorta branşları itibari ile yapılan incelemeler sonucunda daha genel bir sonuca ulaşılmak istendiğinde Türkiye'deki sigortacılık sektörü sonuçlarını toplam olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna göre; 1989 yılında toplam 1.047.165 Trilyon. T.L. 1990 yılında toplam 2.219.470 Trilyon TL.'lik bir direkt prim üretimi sektörde sağlanmış ve toplam % 112 lik bir artış gerçekleştirilmiştir. Şirketler bazında incelendiğinde sektör içinde en önemli payı 1989 yılında 186.700 Milyar. TL, 1990 yılında 373.858 Milyar TL.'lik direkt prim üretimi ile % 100'lük bir artış sağlayan Anadolu sigorta şirketi alırken şirketin pazar payı 89 yılında % 17.83, 90 yılında % 16.84 olarak gerçekleşmiştir.

1989 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ
(TOPLAM)

1990 YILI DİREKT PRİM ÜRETİMLERİ
(TOPLAM)

TABLO VIII
TÜRK SİGORTACILIĞININ DÜNYA SIRALAMASINDAKİ YERİ
(1989 YILI RAKAMLARI İLE)

SIRA NO	ÜLKE ADI	PRİM (MİL.\$)			REEL BÜYÜME (%)		
		HAYAT	HAYAT DIŞI	TOPLAM	HAYAT	HAYAT DIŞI	TOPLAM
1	A.B.D.	188.287	264.914	463.201	1,7	0,7	0,3
2	JAPONYA	199.078	65.625	284.703	4,3	3,8	4,2
3	F. ALMANYA	29.008	47.531	76.537	5,5	3,2	4,1
4	B. KRALLIK	48.650	27.751	76.401	24,4	3,0	15,7
5	FRANSA	33.744	29.627	63.271	21,9	2,2	11,8
6	S.S.C.B.	16.872	12.650	29.522	6,5	10,5	1,6
7	KANADA	14.312	14.973	29.285	3,6	0,6	2,1
8	İTALYA	5.760	17.614	23.374	9,3	6,3	7,0
9	G. KORE	17.460	3.883	21.343	19,7	29,9	21,4
10	AVUSTRALYA	9.727	9.745	19.472	4,2	8,1	6,2
11	HOLLANDA	8.957	10.042	18.999	10,4	5,0	7,4
12	İSVİÇRE	9.023	6.776	15.798	3,8	4,5	4,1
13	İSPANYA	4.050	9.124	13.174	48,8	14,3	17,0
14	İSVEÇ	6.984	4.787	11.771	29,0	3,2	17,1
15	G. AFRİKA	7.398	1.992	9.388	3,7	0,1	2,9
16	AVUSTURYA	2.347	4.783	7.130	6,5	2,6	3,9
17	FİNLANDİYA	4.520	2.499	7.019	10,8	5,6	8,9
18	BELÇİKA	2.102	4.907	7.009	4,2	3,4	3,7
19	TAYVAN	4.288	1.854	6.142	18,2	19,0	18,4
20	DANİMARKA	2.015	3.138	5.153	6,6	1,3	2,0
21	NORVEÇ	1.851	2.972	4.824	1,8	1,1	1,4
22	D. ALMANYA	2.240	2.266	4.506	7,7	2,7	5,1
23	HİNDİSTAN	2.625	1.276	3.901	23,2	13,9	20,0
24	İRLANDA	2.431	1.449	3.880	21,4	0,5	12,2
25	ÇİN	520	2.073	2.583	5,3	7,4	4,6
26	İSRAİL	856	1.683	2.538	5,3	1,7	0,6
27	Y. ZELANDA	941	735	1.676	7,1	6,7	7,8
28	PORTEKİZ	304	1.166	1.470	28,0	8,8	12,2
29	BREZİLYA	123	1.101	1.224	0,4	28,7	25,1
30	TAYLAND	574	487	1.061	24,0	27,5	25,6
31	İRAN	132	830	982	84,4	9,8	18,3
32	SİNGAPUR	475	408	883	25,9	10,2	18,1
33	YUNANİSTAN	314	471	785	24,4	0,7	9,0
34	ENDONEZYA	193	549	742	9,0	6,7	7,3
35	VENEZUELLA	48	889	737	37,3	24,1	25,1
36	MISIR	103	496	599	2,7	4,1	3,8
37	ROMANYA	193	317	510	9,8	2,7	1,7
38	MACARİSTAN	137	343	480	15,4	1,6	5,1
39	TÜRKİYE	66	384	460	80,0	0,2	7,2
40	LÜKSEMBURG	96	231	327	28,0	5,7	11,4
	DÜNYA	633.700	576.300	1.210.000	6,0	1,5	3,9

* Bu tablo 1989 yılı fiyatlarına göre hazırlanmıştır.

Kaynak: Sigorta Dünyası dergisi, Türk sigortacılığının dünya sıralamasındaki yeri,
Ağustos 1991

Türk sigortacılığının Dünya sigortacılık sektörü içerisindeki yeri incelendiğinde (1989 yılı rakamları ile) Dünyada gerçekleştirilen toplam 1.210.000 Trilyon \$'lık prim üretiminde Türkiye'nin 460 milyon dolarlık paya sahip olduğu görülmektedir. Dünya sigortacılık sektöründe toplam % 3.9'luk bir büyüme gerçekleştirilirken Türkiye'de reel büyüme oranı % 7.2 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye ile AT.'nu kuran altılar ile karşılaştırıldığında (F.Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Belçika)

F. Almanya: 76.537 Milyar \$ prim üretimi ile % 4.1'lik reel büyüme gerçekleştirmiştir.

Fransa : 63.271 Milyar \$ prim üretimi ile % 11.8'lik reel büyüme gerçekleştirmiştir.

İtalya : 23.374 Milyar \$ prim üretimi ile % 7.0'lık reel büyüme gerçekleştirmiştir.

Lüksembur: 327 Milyon \$ prim üretimi ile % 11.4'lük reel büyüme gerçekleştirmiştir.

Hollanda : 18.999 Milyar \$ prim üretimi ile % 7.4'lük reel büyüme gerçekleştirmiştir.

Belçika : 7.009 Milyar \$ prim üretimi ile % 3.7'lik reel büyüme gerçekleştirmiştir.

Türkiye : 460 Milyon \$ prim üretimi ile % 7.2'lik reel büyüme gerçekleştirmiştir.

Tablodaki veriler incelendiğinde sektörde en önemli yeri 463.201. Milyar \$ prim üretimi ile A.B.D.'ni aldığı ve bu ülkeyi sırasıyla Japonya, F. Almanya, B. Krallık, Fransa gibi ülkelerin takip ettiği görülmektedir.

SONUÇ

Kişilerin ellerinde olmayan sebeplerden dolayı ne zaman ve nasıl gerçekleşeceği bilinmeyen rizikolara karşı bir güvence olarak ifade edebileceğimiz sigorta kavramı çağdaş dünyanın önemle bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sigorta bir akitir. Bu akit ile, sigortalı belirli bir miktar prim ödeyerek güvence satın alır. Sigorta akdinde belirtilen menfaatin zarara uğraması halinde zararın sigorta şirketi tarafından tazminini belirli şartlar dahilinde garanti altına alır. Sigortalı sigorta şirketine ödediği prim karşılığında yapılması gereken hizmeti bekler.

Sigortacılık kavramının en önemli fonksiyonu, aynı riziko ile karşı karşıya bulunan kimseleri biraraya toplayarak herhangi bir menfaatin zarara uğraması halinde zararın aynı zarar ihtimaline maruz kalan kişiler tarafından birlikte karşılanmasıdır. Böylece risk dağıtılmış olur.

Bugün Türkiye'de sigorta şirketlerinin özel hukuk kuralları ve devlet kontrolü altında yaptıkları özel sigorta işlemleri; mal sigortaları, can sigortaları ve mali mesuliyet sigortalarından oluşmaktadır. bunun dışında yer alan sigortalar sosyal sigortalar kapsamında olup devlet bu görevi Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı ve Bağ-kur eliyle yürütmektedir.

Türk ekonomisinde bir çok sorunun temelinde kaynak kıtlığı, yani tasarruf yetersizliği yatmaktadır. Yakın zamana kadar Türkiye'de sigorta şirketlerinin fon yaratma kapasiteleri ihmal edilmiştir. Son yıllarda bu konu üzerine çalışmalar yapılarak sigorta şirketlerinin fon yaratma kapasiteleri ve bu fonların kullanım alanları analiz edilmiş ve sektörün ekonomi üzerinde azımsanmayacak bir fon yaratma kapasitesine sahip olduğu görülmüştür.

Sigorta sektörü, kurumsal tasarrufların oluşmasında ve sermaye piyasasının fon arzının sağlanmasında etkilidir. Sektörün ekonomiye etkisi her geçen gün daha da artmaktadır. Sektör sermaye piyasasının yanında bankalarda mevduat olarak tuttukları fonlar ve hayat poliçelerinin ikrazları yolu ile para piyasasına da kaynak oluşturmaktadır.

Türkiye'de sigorta sektörünün gelişmesini engelleyen pek çok etken söz konusudur. Sigortacılığın gelişimi için öncelikli olarak sigorta bilincinin yaratılması ve topluma yayılarak, enflasyonun paranın değeri üzerindeki olumsuz etkisinin giderilmesi sağlanarak uzun süreli yatırılabılır fon sağlayan hayat sigortaları geliştirilmelidir.

AT.'ye girmek için başvuru yapmış bir ülke olarak Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran "Altılar" ile sıkı ekonomik ve siyasi ilişki içinde bulunmaktadır. 12 Eylül 1963'de Ankara anlaşmasının imzalanması ile Türkiye ile AT. arasında ortak bir üyelik statüsü kurulmuştur. Bu anlaşma ile Türkiye ve Avrupa Topluluğu arasında aşamalı bir gümrük birliğinin kurulması öngörülmüş ve Batı Avrupa ile bir ekonomik ve siyasi bütünleşme nihai hedef olarak belirlenmiştir. Bu amaçla geçiş dönemi hazırlıkları başlatılmış, 14 Nisan 1987'de Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusunda bulunulmuştur.

AT. ülkeleri sigortacılıkta Avrupa Tek Pazarı'nı hedefleyerek sigorta hesapları yönergesinin genel olarak kabulü, bir sigortacılık komitesi kurulmasını öngören yönergenin nihai olarak kabulü ve yaşam sigortası dışındaki sigortalarla ilgili üçüncü yönerge olmak üzere özetlenebilecek üç ayrı karar almıştır.

Avrupa Topluluğu'nu oluşturan ülkelerde sigorta sektörü hızla gelişmiş ve hemen hemen bütün üye ülkelerde prim hacmi, brüt milli hasılaya oranla çok daha çabuk gelişmiştir. Bu gün için A.T ülkeleri sigorta piyasası henüz bir ünite oluşturmamakla birlikte çeşitli ülkelerin potansiyeli her birinin gelişme düzeyine göre değişen büyük farklılıklar göstermektedir

Topluluğa tam üyelik başvurusu yapmış bir ülke olarak Türkiye'nin topluluğa üye olabilmesi için her alanda olduğu gibi sigortacılık sektöründe de karşılaşacağı sorunlarla yakından ilgilenerak, bu sorunların çözümlenmesi yolunda iktisadi, sosyal, idari ve hukuki yönlerden reform çalışmalarında bulunması zorunludur. Yalnız bu çalışmalar AT'nin amacını kapsayan Ortak Pazar anlaşmasının ikinci maddesinde de belirtildiği şekilde, ekonomik faaliyetlerimizin birbiri ile

uyumlu bir şekilde geliştirilmesi, bu gelişmenin dengeli, sürekli ve istikrarlı olması ve toplumumuzun hayat standardının süratle yükseltilmesi ilkelerini gözönünde bulundurarak çeşitli çalışmalarda bulunması zorunludur. Bu çalışmalar sigortacılık sektörü ele alındığında şöyle özetlenebilir;

- 1) lkemizde sigorta bilinci yaratılmalıdır.
- 2) Devletin denetiminde yapılan özel sigortalarda devletin denetim imkanları arttırılmalıdır.
- 3) Sigortacılık sektöründe oluşturulan tasarrufların uzun vadeli sınai yatırımlara kanalize edilmesi sağlanmalıdır.
- 4) Sektörde zkaynak yetersizliği giderilmelidir.
- 5) Sigorta Muameleleri vergisi kaldırılmalıdır.
- 6) Sektör zerindeki vergi yükü hafifletilmelidir.
- 7) Sigorta şirketlerinin kaynakları sermaye piyasasının geliştirilmesine imkan verecek olan menkul mallara kaydırılmalıdır.
- 8) Bankalar sektörden çekilerek bu işi sigorta şirketlerine bırakmalıdır.
- 9) lkede fiyat istikrarı sağlanmalıdır.
- 10) Sektörde teknik kar düşük tutularak, mali kar yüksek tutulmalıdır.
- 11) Sektörde prim üretimi arttırılarak primlerin rasyonel kullanılması sağlanmalıdır.
- 12) Sigorta sektöründe rekabet ortamı sağlanmalıdır.
- 13) lkemizdeki sigorta şirketleri arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- 14) Sektörde kamu ve özel kesim ayırımına son verilerek rekabet ortamı ve kaliteli hizmet sağlanmalıdır.

FAYDALINILAN KAYNAKLAR

- Alkin ERDOĞAN : "Sigorta Kesiminin Fon Yaratma Gücü", TÜRKİYE'DE SİGORTA KESİMİNİN EKONOMİK GÜCÜ ve GELİŞMESİ, İstanbul, 1983
- PEKİNER Kamuran : Sigorta İşletmeciliğinin Prensipleri-Hesap Bünyesi, İstanbul Üniversitesi Ya. No 1516, İstanbul, 1974
- AKTUĞLU M. Ali : Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi İstanbul
- Halk Sigorta : Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Halk Sigorta Eğitim Kitabı, İstanbul, 1991
- Halk Sigorta Eğitim Yayınları, Sigortacılık Sektörü, İstanbul, 1990
- SEYİDOĞLU Halil : Uluslararası İktisat, İstanbul, 1990, S. 394
- YÜCESOY Cevat : Sigorta İşletmesi ve Muhasebesi, İstanbul, 1966
- T.T.K. : Sigorta Hukuku C.I, Ankara, 1985
- Avrupa Toplulukları : "E.C. News", S. 9 (Şubat 1988)
Türkiye Temsilciliği "E.C. News", S. 7 (Ocak 1992), Yıl 6
"E.C. News", S. 11 (Mart 1990), Yıl 3
"E.C. News", S. 11 (Mart 1992), Yıl 4

- Halk Sigorta : Türkiye'de Sigortacılık Sektörü 1990 Yılı Sonuçları (Branşlar itibariyle), İstanbul, (Mart 1991 itibariyle), İstanbul
- T.C. Sigorta Murakabe Kurulu : Türkiye'de Sigorta Faaliyeti Hakkında rapor, 1989
Türkiye'de Sigorta Faaliyeti Hakkında rapor, 1990
- ÖZGÜN Hüseyin : "Sigorta Dünyası", SİGORTA ŞİRKETLERİNDE TAHSİLAT SORUNU, (EKİM 1990), S. 368
- İstanbul Ticaret Odası : Türk Sigortacılığının Gelişimi Semineri, Türkiye'de Sigortacılığın Gelişimi, İstanbul
- UNAY Cafer : "Sigorta Dünyası", SİGORTA ŞİRKETLERİNİN YATIRIMLARI, 1990
- BAŞGÜL Nursel : Avrupa Topluluğunda Sigortacılığa ilişkin Düzenlemeler,
- KAZGAN Gülten : Yüz Soruda Ortak Pazar ve Türkiye, İstanbul, 1970
- T.C Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sigorta Murakabe Kurulu Yayınları : Sigortacılığın Geliştirilmesi Semineri, İstanbul, 1972
- Eskişehir İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi Yayınları : Avrupa Ekonomik Topluluğu Üzerine Çeviriler IV, Eskişehir, 1975
- KARLUK Rıdvan, : Türkiye'nin AET. ile olan ortaklık ilişkileri ve Türk dış ticareti içinde Topluluğun yeri, Eskişehir, 1974.
Türkiye'nin AET. üyeliği ve sanayileşme sorunu, Eskişehir, 1976